

AKCIA KRKONOŠE

ALEX MASKALÍK

MASKALÍK, A.: Operation Krkonoše. Vojenská história, 2, 21, 2017, pp 135-161, Bratislava. Author of the material study intends to map the Operation Krkonoše (implemented by the tank divisions of Czechoslovak People's Army in the first decade of December 1980 in relation to the "Polish Crisis") and through analysis of the controversial aspects to grip its meaning, which provokes questions about its background until this day. He tries to uncover the whole context in a different perspective than before and point out, on the specific aspects, that it might not have been a case of potential military intervention and that the manoeuvres themselves were of formal nature and a camouflage focus. This is largely the summary of information from the mediated and secondary archival sources, since a majority of the primary archival materials was shredded deliberately. The main mediated source (providing archival documents in processed form) comes from the Investigative Commission of the Deputies of the Parliament CR (investigating the Operation in 1993 - 1995) and The Office of the Documentation and the Investigation of the Crimes of Communism, which has amended the investigation file. The secondary source is represented by the supplementary funds from the military administrative archives in Prague or Olomouc and the Prague National Archive. Military History. Czechoslovakia. Czechoslovak People's Army. 1980's. Operation Krkonoše.

V sobotu popoludní 6. decembra 1980 oslavovala ČSSR jedinečný športový triumf. Tenisový pár Ivan Lendl – Tomáš Šmíd zdolal vo finálovom debli v pražskej Športovej hale po strhujúcom boji favorizované talianske duo Paolo Bertolucci – Adriano Panatta 3:2 na sety. Po piatkových víťazstvách oboch tenisových hrdinov v singli tak mohli obyvatelia Československa predčasne oslavovať zisk slávneho Davisovho pohára, jediného v čs. histórii. Oslavovali aj vojaci Československej ľudovej armády (ČSLA), niektorí ale nie nadhlo. V kasárňach niekoľkých čs. miest sa zakrátko rozoznali poplachové sirény a do stavu plnej bojovej pohotovosti boli uvedené niektoré jej zväzky, útvary a jednotky. Pár hodín nato sa už k poľským hraniciam „valilo“ vyše 17 tisíc vojakov a viac než tisíc tankov, bojových vozidiel pechoty, obrnených transportérov a delostreleckých prostriedkov. Náhle a nečakané manévry bezprostredne súviseli s udalosťami v susednom Poľsku, v ktorom to doslova „vrelo“. Aktivita nezávislého odborového zväzu *Solidarność* prerástli do masovo-podporovaného spoločenského hnutia, ktoré sa postavilo proti komunistickému režimu. Jeho pohlavári boli nútení pristúpiť na radikálne požiadavky stávkujúcich robotníkov a tie reflektovali popri ekonomických podmienkach (rozsiahlejšia bytová výstavba, zastavenie rastu cien, lepšie pracovné podmienky, zvýšenie plátov) i podmienky politické (nezávislé odbory, právo na stávkku, obmedzenie cenzúry, prepustenie politických väzňov, prístup spoločenských skupín k hromadným oznamovacím prostriedkom, obsadzovanie funkcií podľa kompetencie, nie príslušnosti ku komunistickej strane). Kremľ vnímal tieto zmeny s veľkou nevôľou a „poľskú revoltu“ zamýšľal potlačiť. Ohrozovala totiž nielen strategické vojenské komunikácie a celkový potenciál Varšavského paktu, ale predstavovala i vážne riziko možného rozšírenia aj do ostatných socialistických krajín.

Osvedčeným prostriedkom nátlaku sa stala hrozba vojenskej intervencie. Na zastieracom manévri sa mala v rámci fingovaných spojeneckých cvičení podieľať aj ČSLA, a to prostredníctvom Akcie s krycím označením KRKONOŠE.¹

Zatiaľ čo medzinárodno-politické súvislosti „poľskej krízy“ s eventuálnym dopadom na jej silové riešenie boli pomerne uspokojivo spracované, vojenský rozmer spojeneckých cvičení zostal mimo pozornosť historikov. KRKONOŠE neboli výnimkou. Jednak preto, že šlo o akciu lokálneho charakteru (ktorá sa „skončila skôr, než začala“) i preto, že v centre záujmu prirodzene stáli už zmieňované medzinárodno-politické aspekty, s konzekvenciami na politický vývoj a bezpečnostnú situáciu v ČSSR (kde mocenský aparát vyvíjal mimoriadnu aktivitu v rámci Akcií KRUH a SEVER).² Problematika bola prísne utajovaná až do pádu komunistického režimu.³ Z hľadiska dostupnosti a predovšetkým relevantnosti existujúcich archívnych a informačných zdrojov je tak heuristická databáza (ako aj možnosti jej využitia) obmedzená. Zachovaná časť prameňov je len torzom pôvodných písomných a grafických dokumentov, keďže väčšina dokumentácie, označená najvyššími stupňami utajenia, bola zničená spracovateľmi v prvej polovici 80. rokov. V súčasnosti sa nachádza v špeciálnej zložke „*Krkonoše*“, deponovanej v pražskom Správnom archíve Ministerstva obrany ČR. Ide o jediný zachovaný primárny zdroj, ktorý po vydaní publikácie Petra Luňáka *Plánování nemyslitelného – Československé válečné plány 1950–1990* v roku 2007 (kde bol zverejnený

¹ V dokumentoch čs. armádnej proveniencie a neskôr aj demokratickej tlače boli KRKONOŠE označované viacerými dejovými zvratmi, majúci nadnesený a v podstate nejasný význam – *Akcia*, *Mimoriadne opatrenie*, *Zvláštna úloha*, *Cvičenie*. Formou i obsahom ho najviac vystihujú označenia *vojenské cvičenie* (ponímané dobovou terminológiou ako základná organizačná forma vojenskej prípravy, veliteľov, štábov a vojsk v organizácii a vedení vševojskového boja) a *mimoriadne opatrenie* (ktorým sa definovala realizácia plánovaných úloh stanovených nad objem bežných povinností za účelom zvýšenia bojovej a mobilizačnej pohotovosti, bojaschopnosti ozbrojených síl, ako aj pripravenosti a akcieschopnosti všetkých orgánov štátu pri zhoršení medzinárodno-politickej a vojensko-politickej situácie. Zavedené mohli byť aj mimo obdobie brannej pohotovosti štátu, ak bola zvýšenou mierou ohrozená jeho zvrchovanosť, alebo ak to vyžadovali medzinárodné zmluvné záväzky o spoločnej obrane proti agresii). Vojenský historický archív Bratislava (ďalej VHA), f. Zbierka vojenských predpisov, D-5158, *Vševojsková operační a taktická terminologie. 2. díl. Zabezpečení operační a bojové činnosti. Názvoslovná norma*. Praha 1982 (ďalej D-5158). V texte samotnej štúdie budeme napriek tomu používať označenie *Akcia*, a to vzhľadom na to, že je najfrekvencovanejšie.

² Pozri: TŮMA, Oldřich. The Czechoslovak Regime and the Polish Crisis 1980 – 1981. In *Cold War International History Project Bulletin*, 1998, č. 11, s. 60-76; BLAŽEK, Petr. Operation „North“. Czechoslovak Security Apparatus and the Polish Crisis 1980 – 1984. In BABKA, Lukáš – ROUBAL, Petr (eds.). *Prague Perspectives (II.). A New Generation of Czech East European Studies*. National Library of the Czech Republic – Slavonic Library. Prague 2007, s. 263-276; BÍLÝ, Matěj. Prosinec 1980: účast ČSSR v pokusu o multilaterální řešení polské krize. In HRADEČNÝ, T. – HORÁK, P. (eds.), *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*, Ústí nad Orlicí 2012, s. 207-217. ISBN 978-80-7405-185-2. BLAŽEK, Petr. Československo a polská krize 1980 – 1981. In *Securitas imperii*, roč. 20, 2012, č. 1, s. 58-75. ISSN 1804-1612. K zapojeniu štruktúr Varšavskej zmluvy do udalostí pozri: BÍLÝ, Matěj. „Bratrská pomoc“ Polsku? Role Varšavské smlouvy v první fázi polské krize (červenec – prosinec 1980). In *The Twentieth Century - Dvacáté století*, 2012, č. 1, s. 159-182; ISSN 1803-750X. BÍLÝ, Matěj. 1981: Role Varšavské smlouvy ve druhé fázi polské krize. In *Historie a vojenství*, 2013, č. 2, s. 20-40. ISSN 0018-2583. Všeobecne k problematike možnej sovietskej intervencie pozri: MASTNÝ, Vojtěch. The Soviet Non-invasion of Poland in 1980 – 1981 and the End of Cold War. In *Europe – Asia Studies*, 1999, No. 2, s. 189-211. ISSN 0966-8136.

³ Archiv Ústavu pro soudobé dějiny Praha, f. Archiv Koordinačního centra Občanského fóra, nezaranené.

prísne tajný dokument) prekvapivo podľahol utajeniu a bol i čiastočne skartovaný.⁴ Na prelome milénia boli skartované aj materiály o kontrarozviednom zabezpečení Akcie z proveniencie 2. Odboru Hlavnej správy VKR (III. správy ZNB) pre riadenie a koordináciu kontrarozviednej činnosti.⁵ Z archívnych fondov, ktoré sa k problematike vzťahujú nepriamo, sú k dispozícii iba archívácie Vojenského ústredného archívu z fondov *Varšavská smlouva* a *Velitelství Západního vojenského okruhu* (uložených v Správnom archíve Ministerstva obrany ČR Praha, resp. Správnom archíve Armády ČR Olomouc). Dôležitý zdroj predstavujú aj správy Vyšetrovacej komisie Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR z obdobia 1993 – 1995, deponované v pražskom Archíve Poslaneckej snemovne. V nich bola Akcia skúmaná v rámci vyšetovania mimoriadnych bezpečnostných opatrení, prijímaných vedením KSČ v 70. a 80. rokoch, v súlade s mocenskými plánmi o ovládanie čs. spoločnosti.⁶ Súčasťou zbierky sú svedecké výpovede pamätníkov, ktoré sú pri existujúcom informačnom vákuu cennými zdrojmi informácií (i napriek svojej subjektivite).⁷ Rozšírenú podobu spracovaných

⁴ Vojenský ústřední archiv – Správní archiv Ministerstva obrany ČR Praha (ďalej VÚA – SA MO), nezaraďené.

⁵ Archiv bezpečnostních složek Praha (ďalej ABS), f. A-36 (Akce Sever).

⁶ Centrálny plán MBO bol vypracovaný začiatkom 70. rokov pre maximálnu pripravenosť a koordináciu všetkých zložiek čs. komunistického mocenského aparátu na zabezpečenie poriadku na území republiky (použitie síl ČSLA prichádzalo do úvahy od 4. stupňa vyššie, najvyšší 7. sa už vzťahoval na všetky ozbrojené sily a znamenal nasadenie všetkých prostriedkov ČSLA). Predstavoval súhrn pravidelných a zvláštnych úkonov a postupov v smere 1) spravodajskom a informačnom, 2) preventívnom a výstražnom, resp. 3) represívnom. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 186, i. č. 1065 a k. 198, i. č. 1487. Jeho súčasťou boli viaceré bezpečnostné akcie. Akcia KRKONOŠE sa však od nich líšila zásadne, nakoľko spadala do výlučnej právomoci ČSLA, resp. FMNO (nie FMV) a jej preventívno-represívny rozmer nemal „interný“ charakter.

⁷ Ich výber bol realizovaný tak, aby boli zastúpené všetky zložky a stupne, ktoré sa na prešetrovanej akcii podieľali či sa jej priamo účastnili. Mnohí z nich si na preberané veci vzhľadom na značný časový odstup (i vek) presne nepamätali, zatiaľ čo ďalší si z rôznych dôvodov pamätať nechceli. Medzi vypovedajúcimi sa objavili niektorí vtedajší exponenti armády i bezpečnosti, ako náčelník GŠ – 1. zástupca ministra národnej obrany genplk. Miloslav Blahník, veliteľ Západného vojenského okruhu (ZVO) ČSLA genplk. František Veselý, minister vnútra genmjr. ZNB v zál. Jaromír Obzina a jeho námestník genmjr. ZNB Vladimír Hrušický. Z ďalších vysoko postavených funkcionárov najdôležitejších mocenských zložiek vypovedali náčelník Hlavnej správy vojenskej kontrarozviedky genmjr. Cyril-Method Ohrablo, jeho 1. zástupca plk. Miroslav Volf, náčelník Správy bojovej prípravy – zástupca veliteľa ZVO genmjr. (neskôr genpor.) Jaroslav Gottwald, zástupca veliteľa 4. armády ZVO genmjr. František Mikan, čs. vojenský a letecký pridelenec v Moskve, Varšave a Berlíne genmjr. Jozef Novisedlák, genpor. Vlastislav Raichl a plk. Čestmír Podzemný, náčelník Skupiny operačného plánovania Operačného odd. Operačnej správy GŠ plk. Vladimír Kovář, náčelník Operačnej správy – zástupca náčelníka štábu ZVO plk. (neskôr genmjr.) Ján Martinský, veliteľ 9. tankovej divízie plk. (neskôr genmjr.) Josef Kylar, náčelník Stranicko-organizačného odd. Politickej správy ZVO plk. (neskôr genpor.) Oskar Marek, náčelník Správy vojenskej kontrarozviedky ZVO plk. Vladimír Navrátil a náčelník Odd. operačnej prípravy Operačnej správy ZVO pplk. (neskôr genpor.) František Podešva. Medzi svedkami nechýbali ani velitelia, náčelníci štábov, prípadne ďalší funkcionári nasadených útvarov či ich podriadených jednotiek. Boli medzi nimi okrem iných zástupcovia veliteľov 1. a 9. tankovej divízie pre bojovú prípravu mjr. (neskôr genmjr.) Jaroslav Kindl a plk. Milan Švrček, velitelia jednotlivých plukov mjr. (neskôr plk.) František Náhončík, mjr. (neskôr plk.) František Kyncl, mjr. (neskôr genmjr.) Miroslav Matějka a mjr. (neskôr plk.) Jozef Žerebák, náčelník štábu 1. tankového pluku mjr. (neskôr plk.) Jaroslav Urban, zástupca veliteľa pre veci politické (ZVP) 9. tankovej divízie mjr. (neskôr plk.) Jiří Husák, ZVP plukov mjr. (neskôr plk.) Václav Diviš, kpt. (neskôr pplk.) Dušan Lisák, či velitelia prieskumných práporov 1. a 9. tankovej divízie, kpt. (neskôr pplk.) Bohumil Kostecký a pplk. Miloš Novák. Našli sa i takí, ktorí vypovedať odmietli, ako náčelník štábu – 1. zástupca veliteľa ZVO (neskôr minister národnej obrany) genpor. (neskôr arm.gen.) Milán

archívnych podkladov, ktoré sú v súčasnosti utajené, poskytuje Dokumentačný spis Úradu dokumentácie a vyšetrovania zločinov komunizmu. Ten je v správe Archívu bezpečnostných zložiek Praha.⁸ Zlomok materiálov sa zásluhou Petra Blažka stihol objaviť v rozsiahlej edícii prameňov, ktorú vydala poľská strana.⁹ Jedinou publikáciou pojednávajúcou o predmetnej problematike ostáva brožúra Antonína Kříža, ktorá vyšla vlastným nákladom v obmedzenom počte a dnes je pre bežných záujemcov nedostupná. Autor (*osmašedesátník*, ktorý bol ako dlhoročný spravodajský náčelník 4. tankovej divízie za svoj nesúhlas s inváziou v roku 1971 prepustený z armády, po páde komunistického režimu sa do nej v hodnosti plk. v. v. vrátil) sa aktívne podieľal na zhromažďovaní archívnych prameňov pre komisiu, navyše, sám skúmal relevantnosť rokovania vrcholových vojenských orgánov Varšavskej zmluvy v kontexte reaganie na vystúpenia demokratických síl proti totalitnému režimu v Poľsku a jeho riešení inými, násilnými prostriedkami. Vzhľadom na absenciu poznámkového aparátu je jej vedecký prínos (napriek nespornej informačnej hodnote) sporný. Neponúka totiž žiadnu možnosť verifikácie uvádzaných faktov a na ich základe kategoricky formulovaných konštrukcií a záverov.¹⁰

Ambíciou materiálovej štúdie je zmapovať čs. účasť na spojeneckých manévroch, „inscenovanú“ v rámci KRKONOŠ, a analýzou sporných aspektov zhodnotiť vojenskú angažovanosť ČSLA. Do značnej miery pôjde o komplexný súhrn informácií z existujúcich (a dostupných) zdrojov i sumarizáciu doterajšieho stupňa poznania. Snahou bude vystihnúť aj jej zmysel, ktorý, až na zrejmy politický podtext, dodnes vyvoláva otázku, čo sa za ňou vlastne skrývalo a čoho vlastne bola súčasťou – reálnych príprav na intervenciu do Poľska kamuflovanú vojenským cvičením, či psychologickéj nátlakovej hry, ktorej cieľom bola podpora poľských súdruhov a zastrašenie predstaviteľov „kontrarevolúcie“? Kľúčové pre posúdenie merita veci, zhodnotenie všetkých premenných a vyvodenie objektívneho záveru je vnímanie Akcie v kontexte spojeneckých manévrov i celkovej medzinárodnej situácie, pri zohľadnení vojensko-politických i vojensko-odborných hľadísk. Varovným je prístup v analýze prameňov v podaní Vyšetrovacej komisie i Kříža, ktorí sa ako jediní pokúsili o syntézu problematiky (vcelku i vo vzájomnom vzťahu jeho častí) i vysvetlenie jej príčinných javov a súvislostí. Nesprávna interpretácia faktov a nedostatočné zohľadnenie týchto aspektov oboch viedli k viacerým nepresnostiam v argumentácii a aj ku skresleniam v záveroch ohľadne skutočných motívov Akcie. Kříž poukazovaním na neštandardné prvky vyvodzuje záver, že bola súčasťou inváznych plánov, čo korešponduje i s názormi vtedajších najvyšších predstaviteľov PĽA.¹¹ Komisia bola v záveroch „opatrnejšia“

Václavík a veliteľ 1. tankovej divízie plk. (neskôr genpor.) Josef Vincenc. Z hodnostného profilu svedkov je zrejmé, že na mnohých čakal sľubný služobný postup. K profesionálnej kariére väčšiny uvedených osôb pozri: MASKALÍK, Alex. *Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992*. Banská Bystrica : HWSK 2012. ISBN 978-80-970941-0-2.

⁸ Archiv Poslanecké sněmovny Praha (ďalej APS), f. Poslanecká sněmovna Parlamentu (ďalej PsP) ČR - I. volební období, k. 186, i.č. 1066, *Zpráva vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny pro vyšetření okolností souvisejících s akcemi Norbert, Vlna a Zásah, případně obdobnými akcemi*, 8. 2. 1995 (ďalej Zpráva). Skrátaná verzia: <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/028schuz/s028011.htm>. ABS, f. Dokumentační spisy Úradu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, ÚDV-169/2007 „Akce Krkonoše“ (ďalej ÚDV-169/2007), nedatované.

⁹ KAMIŃSKI, Łukasz. *Przed i po 13 grudnia. Państwa bloku wschodniego wobec kryzysu w PRL 1980 – 1982*. Tom 1-2. Warszawa 2006 – 2007. ISBN 978-83-60464-56-4.

¹⁰ KŘÍŽ, Antonín. *Krkonoše 80: cvičení, nebo....?* Brno 1995.

¹¹ APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1095 (výpovede generálov W. Jaruzelského a T. Hupałowského). Subjektívna rovina ich výpovedí je zrejماً a v kontexte neskorších udalostí ju sprevádza zdôrazňovanie momentov predstavujúcich protagonistov v priateľnejšom svetle a fabulácia skutočností, ktoré by mohli poškodiť ich obraz. Snaha svoje konanie či pohnútky

s nejednoznačným, avšak podsúvajúcim poukazom na to, že šlo o *přesné načasovanou manifestaci síly, která měla sloužit **přínejmenším** jako akt hrozby vojenskou silou a nebo dokonce jako zastírací manévř k intervenci*.¹² V konfrontácii s nimi sa pokúsime odhaliť zámery v inej perspektíve. Pokúsime sa ukázať, že sa o prípravy intervencie jednať nemuselo a že viaceré odlišnosti boli vo vzťahu k ostentatívne deklarovanému invázemu zameraniu Akcie irelevantné a svojou nelogickosťou skôr poukazovali na jej formálny charakter. Hneď v úvode je ale nutné konštatovať, že napriek svedectvu zachovaných písomností o mocensko-politických cieľoch obrany komunistických režimov (na plnení ktorých sa v rámci Akcie KRKONOŠE spolupodieľala aj ČSĽA), nemožno však vzhľadom na torzo pramennej bázy a absenciu sovietskych prameňov (z proveniencie Politbyra ÚV KSSZ, Ministerstva obrany, GŠ či Výboru štátnej bezpečnosti) zaujať jednoznačný verdikt. Záver bude skôr patriť do kategórie hypotetických úvah. Poznámkový aparát ich má svojou výpovednou hodnotou rozviesť, vysvetliť a dokresliť.

Dostupné fakty nám umožňujú zrekonštruovať prípravu i priebeh taktickej časti cvičenia ČSĽA pomerne presne. Krátke dejiny Akcie KRKONOŠE sa začali písať 1. decembra 1980, keď sa na Generálnom štábe (GŠ) Ozbrojených síl Sovietskeho zväzu v Moskve „dohodli“ v okolí Poľska spojenecké cvičenia vojsk Varšavskej zmluvy.¹³ Tie mali jasne demonštrovať pripravenosť a ochotu brániť socializmus.¹⁴ Oficiálne boli prezentované ako bežné divízne taktické cvičenia s vyvedením vojsk (v dĺžke 5 až 6 dní na území štátu každej zo zúčastnených armád), ktoré mali na poľskom území prerásť do spoločného frontového veliteľsko-štábného cvičenia so spojovacími prostriedkami a čiastočným vyvedením vojsk. Predpokladala sa účasť 5 až 6 sovietskych divízií (z toho 1 zo zostavy Strednej skupiny sovietskych vojsk v ČSSR), 4 divízií Poľskej ľudovej armády, 2 divízií ČSĽA a 1 divízie Nemeckej ľudovej armády.¹⁵ Vylúčená nebola ani účasť ďalších zväzkov zo Skupiny

ospravedlniť, vysvetliť je zrejmé. Oba boli poprednými členmi Vojenskej rady národnej záchrany (Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego), skupiny 23 vysokých dôstojníkov PĽA (16 generálov a 1 admirál, medzi nimi aj náčelník GŠ – námestník ministra generál zbrane Florian Siwicki), ktorá v decembri 1981 vyhlásením výnimočného stavu prevzala v Poľsku moc a predĺžila agóniu komunistického režimu. Pre oboch je dôležité prezentovať spojenecké cvičenia ako prípravy na reálny vojenský zásah a tým interpretovať udalosť ako menšie zlo, ktoré predišlo hrozjacej invázii.

¹² APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 186, i. č. 1066, Zpráva.

¹³ Poradu viedol náčelník GŠ – 1. zástupca ministra obrany ZSSR maršal Sovietskeho zväzu Nikolaj V. Ogarkov. Zúčastnili sa jej mnohí vysokí funkcionári spojeneckých armád – za štáb Spojených ozbrojených síl Varšavskej zmluvy 1. zástupca náčelníka štábu genplk. Michail N. Tereščenko, za sovietsku armádu náčelník Hlavnej organizačnej a mobilizačnej správy – zástupca náčelníka GŠ genplk. Viktor J. Abolins, za NĽA NDR veliteľ pozemných vojsk – zástupca ministra národnej obrany genplk. Horst Stechbarth, za PĽA 1. zástupca náčelníka GŠ div.gen. Tadeusz Hupałowski a za ČSĽA náčelník GŠ – 1. zástupca ministra národnej obrany genplk. Miloslav Blahník. Tamže.

¹⁴ KAMIŃSKI, ref. 9, s. 225-226, dokument č. 88 (*Notatka Objaśnienia z instruktażu przeprowadzonego w Sztabie Generalnym Armii Radzieckiej na temat wspólnych ćwiczeń Zjenoczonych Sił Zbrojnych państw stron Układu Warszawskiego*, 3. 3. 1980).

¹⁵ Pôvodne sa rátalo s uskutočnením piatich cvičení – v severovýchodnom a juhovýchodnom Poľsku mali cvičiť sovietske divízie, v juhozápadnom Poľsku pod čs. vedením 2 čs. divízie a 1 divízia PĽA, v západnom Poľsku poľské divízie a v severozápadnom Poľsku NĽA. Tamže. Z divízií sa tam mal vytvoriť koaličný front v sile 5 – 6 vševojskových armád, ktorého velenie mal prevziať hlavný veliteľ Spojených ozbrojených síl Varšavskej zmluvy, maršal Sovietskeho zväzu Viktor G. Kulikov. Prípravu operačnej časti cvičenia predpokladal sovietsky GŠ realizovať za účasti všetkých armád 8. – 12. decembra 1980 vo Vroclavi. Štáb Západného vojenského okruhu, ktorý mal riadiť čs. taktickú časť cvičenia, mal byť po vytvorení frontu predurčený ako veliteľstvo jedného z operačných zväzov, vševojskovej armády. KRÍŽ, ref. 10, s. 10-11. Zámerom samotného frontového veliteľsko-

sovietskych vojsk v NDR. Dĺžka trvania tejto etapy stanovená nebola, o jej realizácii malo každopádne rozhodnúť politické vedenie ZSSR. Spojenecké cvičenie s kódovým označením *Sojuz '80* malo byť oznámené v súlade s ustanoveniami Záverečného aktu Helsinskej konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe z roku 1975.¹⁶

Po návrate z Moskvy gen. Blahník zvolal zhromaždenie s prísne vybranými funkcionármi. Všetci účastníci ešte pred začatím rokovania podpísali *Prohlášení o zachování přísného utajení skutečností*, s ktorými mali byť v jeho priebehu oboznámení. Zo 61 prítomných bolo údajne 12 generálov a 36 plukovníkov. Z priamo podriadených zložiek GŠ boli zastúpené Operačná správa, Spravodajská správa, Organizačná a mobilizačná správa a Správa spojovacieho vojska, zo zložiek priamo podriadených FMNO Hlavná politická správa ČSLA, Kádrová správa, Hlavné tylo ČSLA a z mimorezortných zložiek Hlavná správa Vojenskej kontrarozvedky. Zástupcovia jednotlivých druhov vojsk FMNO neboli, s výnimkou tankovej a automobilovej služby, veliteľstva letectva, resp. PVOŠ, pozvaní. Z priamo podriadených stupňov velenia sa zhromaždenia mali zúčastniť i náčelníci štábu – 1. zástupcovia veliteľ'a oboch vojenských okruhov (t. j. Západného a Východného), genpor. Milán Václavík a genmjr. Zdeněk Sedláček. V prípade VVO to bolo prekvapivé, keďže jeho charakter bol v podstate výcvikový a dislokované tu boli len nebojové útvary, školské, tylové a teritoriálne zariadenia. Prítomným mal byť údajne aj starší predstaviteľ hlavného veliteľ'a Spojených ozbrojených síl Varšavskej zmluvy pri FMNO genplk. Dmitrij I. Litovcev, ktorý z titulu funkcie najvyššieho kontrolného a dozorného orgánu Moskvy vo velení partnerskej armády nemohol na takom dôležitom jednaní chýbať.¹⁷ Odborný výber funkcionárov ČSLA profesne zodpovedal úlohám, ktoré mali vojská pri nadchádzajúcom cvičení plniť, a zhruba sa orientoval na tie oblasti, ktoré potrebovalo mať čs. velenie zabezpečené. Z obsahu samotného rokovania sa nezachovali žiadne písomné záznamy, keďže boli s najväčšou pravdepodobnosťou vydané ústne. Z rozkazu ministra národnej obrany arm. gen. Martina Dzúra o 3 dni neskôr ale jednoznačne vyplýva, že náčelník GŠ na ňom prítomných oboznámil so zámyslom neplánovaného cvičenia (po prvýkrát označeného krycím názvom podľa miesta sústredenia) a vydal predbežné pokyny na jeho spracovanie so stanovením priestorov rozmiestnenia vojsk po ich vyvedení zo stálych posádok, osí presunov a časovej kalkulácie. Termín jeho začatia nebol známy a podľa Informačnej správy ministra obrany pre prezidenta ČSSR Gustáva Husáka z 3. decembra sa na prípravu vojsk i štábov predpokladal týždeň.¹⁸ Nepriamo to potvrdzuje fakt, že plány boli rozpracované len v operačných, nie reálnych časoch, ako aj to, že prezident Husák bol informovaný o prípravách, nie realizácii cvičení. Následne už mali udalosti veľmi rýchly spád. Hneď nasledujúci deň predložil Blahník Dzúrovi Informačnú správu o rokovaní v Moskve, súčasne sa začalo súbežné plánovanie na

štábného cvičenia bolo riešiť modelovú situáciu, podľa ktorej sa „nepriateľským“ vojskám NATO podarilo preniknúť na územie NDR a čiastočne i PĽR. Malo pozostávať z dvoch častí, pričom obsahom prvej bolo zastavenie protivníka (za účasti malej časti vojsk). Druhá časť (realizovaná bez vojsk) sa už viazala na obdobie 20. až 30. dňa od zahájenia vojnového konfliktu, keď vojská Varšavskej zmluvy prešli do protiútok a po prekročení Rýna ho rozvíjali západným smerom. KAMIŇSKI, ref. 9, s. 230-231 a 298-299, dokument č. 90 a č. 100 (*Notatka informacyjna gen. Mirosława Blahnika dla gen. Martina Dzúra na temat zamierzeń i przebiegu wspólnych ćwiczeń Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw stron Układu Warszawskiego*, 3. 12. 1980; *Pismo gen. Martina Dzúra do Gustava Husáka dotyczące wspólnych ćwiczeń Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw stron Układu Warszawskiego*, 8. 12. 1980).

¹⁶ Tamže.

¹⁷ KRŽÍŽ, ref. 10, s. 14-15.

¹⁸ ABS, ÚDV-169/2007. Všetko malo byť pripravené do polnoci 8. decembra 1980. KAMIŇSKI, ref. 9, s. 225-226, dokument č. 88.

všetkých stupňoch velenia.¹⁹ Krátko nato realizovala skupina dôstojníkov rekognoskáciu terénu v Poľsku, v ktorom mali oba taktické zväzky operovať.²⁰ Dňa 5. decembra vydal minister obrany veliteľovi Západného vojenského okruhu genplk. Františkovi Veselému písomné nariadenie *zpracovat, provést a řídit taktické cvičení dvou tankových divizí s vojsky na plných počtech* s uvedením vyčlenených zväzkov do vyššej bojovej pohotovosti od 15,00 h nasledujúceho dňa.²¹ Jeho hlavným vojensko-odborným zameraním malo byť *Uvedení vojsk do zvýšené bojové pohotovosti, přesun a zasazení svazků do sražení, rozvíjení útoku v operační hloubce*.²² Cvičenie samotné bolo rozplánované do dvoch

¹⁹ Základná metóda plánovania bojovej činnosti v čase vojny (či konfliktnej situácie), ktorou mohli veliteľia a štáby pristupovať k plánovaniu operácie a prijímaniu rozhodnutí na základe predbežného bojového rozhodnutia nadriadených bez toho, aby čakali na dokončenie plánovania na nadriadenom veliteľskom stupni. V podstate tak v mimoriadnych situáciách skracovala čas potrebný na prijatie rozhodnutia, plánovanie a všestranné zabezpečenie operácie od nadriadených až k vykonávateľom. V mieri bolo obvykle plánovanie vopred (pri ktorom podriadené stupne pristupovali k práci až potom, čo nadriadený veliteľský stupeň dokončil plánovanie a organizáciu operácie a vydal bojový rozkaz, resp. operačnú smernicu), či postupné plánovanie v prípade ohrozenia (keď každý veliteľský stupeň začal prácu po vyhlásení rozhodnutia nadriadeným veliteľom), keď je spravidla dostatok času na splnenie všetkých úloh. VHA, f. Zbierka vojenských predpisov, D-5158.

²⁰ Prieskum terénu na poľskom území realizovala 4. až 5. decembra 1980 rekognoskačná skupina veliteľstva ZVO v súčinnosti s najvyššími funkcionármi Sliezskeho vojenského okruhu PŁA. Vedúcim čs. skupiny bol genmjr. J. Gottwald, členmi okrem iného genmjr. Miroslav Vacek, genmjr. František Mikan, plk. V. Kovář a plk. Oskar Marek. Akcia bola podľa výpovedí Gottwalda zameraná na rekognoskáciu osi presunov i priestorov sústredenia, ktoré vopred stanovil náčelník Operačnej správy GŠ genmjr. Vasil Pavlič s cieľom preveriť možnosti *přesunout určená vojská s technikou co do únosnosti mostů [...] a zajištění prostředků spojení*. Rekognoskácie boli realizované cez Harrachov a Náchod, pričom v jednom prípade ju členovia uskutočňovali v uniformách (údajne za asistencie predstaviteľa hlavného veliteľa Spojených ozbrojených síl Varšavskej zmluvy pri veliteľstve ZVO) a v druhom v civilnom oblečení. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i.č. 1091 a 1098 (výpoveď gen. Gottwalda a plk. Kovářa). V záveroch z akcie, ktorá bola zameraná, okrem iného, aj na zistenie situácie a nálad obyvateľstva na tej časti poľského územia, kde mali taktické zväzky ČSLA operovať, bolo uvedené, že *v případě vstupu vojsk ČSLA na území PLR lze očekávat ze strany obyvatelstva provokace, protože cvičení nebude chápáno jako normální, nýbrž jako příprava na intervenci*. VÚA – SA MO, f. Varšavská smlouva, GŠ/Operační správa 1980, inv. č. 584, sign. 051/26, 8. 12. 1980.

²¹ Divízne taktické cvičenie (DTC) predstavovalo najvyšší stupeň vševojskových taktických cvičení ČSLA, ktoré bolo (rovnako ako plukovné) realizované spravidla ako dvojstranné. Zväzky, útvary a jednotky tankového a motostreleckého vojska sa ho zúčastnili s plnými počtami, organickou výzbrojou, bojovou technikou a predpísanými zásobami materiálu. Mohli sa ho zúčastniť aj útvary a jednotky ostatných druhov vojsk, špeciálnych vojsk, niekedy aj výsadkové jednotky a letectvo. Na každé cvičenie sa pre bojovú a inú techniku určovali normy spotreby motohodín a km. Vševojskové taktické cvičenia riadil osobne veliteľ o 1 stupeň vyšší než veliteľ cvičiaceho zväzku (útvaru či jednotky), v prípade DTC veliteľ armády. Na dvojstrannom cvičení sa určovala strana protivníka, pomocníci pre imitáciu a značkovanie nepriateľa (terčovú situáciu), palební rozhodcovia a kontrolné skupiny. Spracovával sa plán cvičenia, organizačné pokyny, taktický námet (pre každú stranu, obsahujúci okrem iného údaje o nepriateľovi a situácii vlastných vojsk), bojové rozkazy a čiastkové plány. Kalendárny plán, organizačné pokyny a taktický námet sa vydávali v písomnej forme, jedine na práporných cvičeniach ústne. Plán realizácie DTC schvaľoval nadriadený mesiac pred jeho zahájením (u plukovného 3 týždne, u práporného taktického cvičenia 2 týždne). VHA, f. Zbierka vojenských predpisov, D-7268, *Organizace a provedení vševojskových taktických cvičení pozemního vojska* (Všeob-P-33), Praha 1975 (ďalej D-7268).

²² KAMIŃSKI, ref. 9, s. 281-285, dokument č. 94 (*Rozkaz ministra obrony narodowej CSRS dladowódcy Zachodniego Okręgu Wojskowego o przeprowadzeniu ćwiczeń pod kryptonimem „Karkonosze“*, 5. 12. 1980).

(na seba nadväzujúcich) častí. V priebehu úvodnej fázy sa mali oba zväzky sústrediť v severovýchodných Čechách pri štátnej hranici s Poľskom, súčasťou druhej bolo ich sústredenie na poľskom území.²³ Na zabezpečenie bezpečnostných úloh súvisiacich s vývojom situácie prijalo adekvátne opatrenia aj Federálne Ministerstvo vnútra.²⁴

Rekonštrukcia samotného priebehu Akcie je obmedzená na zopár údajov. Riadil ho veliteľ ZVO gen. Veselý so svojím štábom. Zúčastnili sa ho 2 tankové zväzky, 1. tanková divízia 1. armády a 9. tanková divízia 4. armády.²⁵ Cvičenie sa začalo 6. decembra

²³ Zahájiť ju malo prekročenie spoločných hraníc, pričom presný čas mal stanoviť náčelník GŠ Ozbrojených síl ZSSR. V jej priebehu mala 1. tanková divízia cvičiť v rámci *súperského* cvičenia s 11. tankovou divíziou PLĽA vo Vojenskom výcvikovom priestore Žagań/Swientosow. Následne sa mala presunúť severne od Opole, zatiaľ čo 9. tanková divízia juhozápadne od Katowic. ABS, ÚDV-169/2007.

²⁴ Pre zaistenie *centrálního řízení a aktivního využití sil a prostředků SNB a vojsk Ministerstva vnitra při ochraně bezpečnosti republiky, klidu a veřejného pořádku* vyhlásil minister vnútra genmjr. v z. Jaromír Obzina pre útvary Federálneho Ministerstva vnútra (FMV), útvary Zboru národnej bezpečnosti (ZNB) podriadené FMV, útvary vojsk FMV, útvary bezpečnostného úseku FMV, republikové útvary ZNB ČSR, funkčné útvary výkonného aparátu MV SSR, krajskej správy ZNB, okresnej správy ZNB (vrátane útvarov na úroveň im postavených) Rozkazom č. 46 z 5. decembra 1980 od 16,00 h 3. stupeň MBO. Náčelníkom operačného štábu FMV bol ustanovený námestník ministra vnútra genmjr. Vladimír Hrušický. 16. decembra 1980 (s účinnosťou od 12,00 h) bol miesto neho vyhlásený najnižší 1. stupeň MBO (riadením bol pre zmenu poverený námestník ministra vnútra genmjr. Ján Pješák). APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 194, i. č. 1363, *Rozkazy ministra vnitra č. 46/1980 a č. 49/1980*. Paralelne s tým sa rozbehla Akcia SEVER, ktorej cieľom bolo mapovať politickú situáciu v PLR a zber všetkých informácií s ňou súvisiacich. Podriadené zložky ich boli povinné predávať na analytický odbor Sekretariátu FMV, kde boli pravidelne vypracovávané zvodky, ktoré minister postupoval nadriadeným orgánom. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1093 (výpoveď gen. Hrušického). V podstate šlo o odhaľovanie pokusov vnútorného i vonkajšieho protivníka o aktivizáciu a možné prepojenie Poliakov na čs. protisocialistickú opozíciu. Ku konkrétnym konštrukciám bližšie pozri: ABS, f. A-36 (Akce Sever, X. Správa SNB – boj proti vnitřnímu nepříteli), inv. j. 1032 A a inv. j. 1037. Výrazne sa aktivizovala i čs. komunistická propaganda, podľa ktorej malo byť všetko, čo sa dialo v Poľsku, pripravené a centrálné riadené Západom. *Oficiálně je prezentováno, že vývoj v PLR je vnitřní záležitostí země. Na druhé straně však dochází k pokusům o co největší internacionalizaci polské otázky [...] Podle některých informací je cílem politických kruhů NSR dosáhnout „finlandizaci“ Polska. Tím by [...] byly vytvořeny podmínky „hlubokému narušení“ jednoty socialistického společenství. Předpokládá se prý, že „stávkové hnutí v PLR“ se stane „školou a příkladem“ pro další socialistické země. Příkladem by měl být především „postup“, to znamená obsazení závodů stávkujícími a „opatrnost“, aby nedošlo k vyvolání situace, která by se stala záminkou pro „vojenský zásah zvnějšku“.* APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 195, i. č. 1389, *Zpráva o plnění hlavních úkolů SNB a vojsk MV v roce 1980 a návrh základního zaměření služební činnosti SNB a vojsk MV na rok 1981*, nedatováno. Tlač paralelne deklarovala odhodlanosť a nezmieriteľnosť socializmu: *Socialismus nabyl v úporném boji vojenskostrategické rovnováhy s kapitalismem, což má zásadní historický význam. Agresivní imperialistické kruhy by chtěly touto rovnováhou otrást a získat zpět ztracenou vojenskou převahu. Tyto plány nevyjdou. Sovětský svaz neusiloval a neusiluje o vojenskou převahu. Socialistické země jsou pro řešení sporných otázek cestou jednání při přísném respektování principů rovnosti a stejné bezpečnosti. Nicméně disponují vším potřebným, aby ubránili mírový život a bezpečnost starých národů.* Šifra xy, Vysoká zodpovednosť za zabezpečení trvalého míru, *Rudé Právo*, 9. 12. 1980. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 198, arch. j. 1488.

²⁵ V ČSLA (tak ako v iných socialistických armádach) predstavovala tanková divízia základný vševojskový taktický zväzok pozemného vojska a najvyšší taktický organizačný celok tankového vojska, schopný plniť bojové úlohy vo zväze i samostatne. Mala pevnú organizačnú štruktúru, ktorú tvorili 3 tankové pluky a 1 motostrelecký pluk, útvary taktických rakiet a delostrelectva a iné plne motorizované útvary a jednotky druhov vojsk, špeciálnych vojsk a tylových útvarov a zariadení. Ani a jedna z divízií sa však cvičenia nezúčastnila v plnej zostave.

1980 o 15,00 h uvedením vojsk do bojovej pohotovosti. K ich reálnym presunom došlo až nasledujúci deň – najprv riadiaci štáb cvičenia a krátko nato aj hlavné sily divízií. Dovedna bolo vyvedených 17 309 osôb, 541 tankov, 261 bojových vozidiel pechoty, 335 obrnených transportérov a 139 delostreleckých prostriedkov.²⁶ Slanská divízia sa sústredila vo Vojenskom výcvikovom priestore Mimoň, Táboreská divízia zaujala náhradné pozície v priestore Kolín – Pardubice – Jaroměř – Čáslav (hoci pôvodne sa mala sústrediť v okolí Trutnov – Náchod – Opočno – Jaroměř). Vo vyčkávacích priestoroch vojská doplňovali PHM a pripravovali sa na ďalšie presuny, v rámci jednotiek sa organizoval bežný zdokonaľovací výcvik (riadenie bojových vozidiel, taktická, strelecká a technická príprava). Už 9. decembra sa reálna časť cvičenia ukončila.²⁷

Akcia odhalila pripravenosť a celkovú bojaskopnosť ČSLA. Test reálnej sily a kvality sa však skončil fiaskom. Odhalil mnohé závažné nedostatky v pripravenosti veliteľov a štábov, vycvičenosti a praktickej činnosti vojsk, pohotovosti vojenskej techniky i pri prechode z mierového na vojnový stav (kde boli, paradoxne, zaznamenané aj jediné pozitíva). Prejavila sa technická a zásobovacia nepripravenosť, rezervy vyvstali v oblasti všestranného zabezpečenia a vybavenia vojsk pre činnosť v zimných podmienkach, uvádzania skupín velenia do vyšších stupňov bojovej pohotovosti a zladžovania osí presunov štábov i vojsk do priestorov sústredenia. Slabo zvládnutá bola i koordinácia činnosti pri opúšťaní kasární a problémom mali byť i vžitie návyky vojsk pre dlhodobý pobyt v poli. V podmienkach znovu eskalujúcej studenej vojny a proklamovaného sústavného zdokonaľovania priprav na vojnový konflikt s „imperialistickým Západom“ vyznievali hodnotenia o to závažnejšie. Poukazovanie na enormne krátky čas pri jeho príprave (ktorý mal podľa vtedajších vojenských odborníkov zásadný vplyv na nepripravenosť riadiacich stupňov a štábov) neobstojí v konfrontácii s realitou deklarovanej stálej bojovej pohotovosti i vernou imitáciou podmienok začatia konvenčného konfliktu. Citlivo boli vnímané predovšetkým nedostatky v úzkostlivo sledovaných ukazovateľoch pripravenosti vojsk, osobitne veliteľov a štábov.²⁸ Rezovali najviac problémy v 1) plánovacej a riadiacej činnosti v zložitých a nečakaných situáciách reálne odpovedajúcich dynamickým bojovým podmienkam a za vysoko manévrovacej bojovej činnosti, 2) ovládání základných princípov operačného umenia a taktiky, ako aj ich aplikácie do praxe pod tlakom situácie, 3) plnení požadovaných noriem pri zaujímaní a rozvíjaní miest velenia vo „vojne“ v čo najoptimálnejšej

²⁶ KRŽÍŽ, ref. 10, s. 32-34.

²⁷ APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 186, i. č. 1066, Zpráva.

²⁸ Nič na to nemôže zmeniť ani fakt, že rozkaz, aby vyčlenené zväzky boli počas cvičenia vedené organickými veliteľmi a štábmi (v snahe zachovať ich zladenosť), mohol byť narušený personálnymi zmenami vo velení jednotlivých útvarov. Ak odhliadneme od skutočnosti, že na poste náčelníka štábu 1. tankovej divízie po odchode pplk. J. Loučku na štúdiá na moskovskú Vojenskú akadémiu GŠ stážoval jej čerstvý absolvent pplk. V. Grohman, potom koncom októbra 1980 došlo k zmenám vo funkciách veliteľa, resp. náčelníka štábu 74. motostreleckého pluku, 17. tankového pluku a 1. delostreleckého pluku. Všetko v situácii, keď v priebehu októbra až novembra 1980 plošne prebehli početné personálne zmeny na všetkých stupňoch armádneho velenia. Len v skupine generálov a dôstojníkov z povolania sa uskutočnilo v rámci Západného vojenského okruhu 43 % a v rámci MNO a GŠ 26 % zmien z celkového počtu 9 159 funkčných zmien v rámci celej ČSLA. Agentura personalistiky Armády ČR Praha (ďalej AP AČR), f. Kádrová správa MNO 1980, *Statistická ročenka Kádrové správy MNO 1980*, s. 251-262 (*Celkový prehľad o zmenách generálov a dôstojníkov z povolání ve funkcích podle stupňů velení*). Vo vzťahu k Akcii došlo k zmenám v centrálnych orgánoch na postoch zástupcu náčelníka GŠ a náčelníka Operačnej správy, v rámci veliteľstva ZVO na postoch zástupcu veliteľa, zástupcu náčelníka štábu, náčelníka Operačného odd. Operačnej správy a náčelníka štábu tyla. AP AČR, *Rozkazy prezidenta ČSSR ve věcech kádrových 1980*, *Rozkazy ministra národní obrany ČSSR ve věcech kádrových 1980*.

organizačnej štruktúre, 4) plnení časových noriem pri rozčleňovaní a rozvíňovaní jednotiek, 5) organizácii a riadení ďalekých presunov s komplexným využitím všetkých druhov prepráv, 6) zaujímaní neplánovaných priestorov sústredenia a 7) vyrovnávaní sa s náročnosťou situácie v komplikovaných poveternostných podmienkach.²⁹ Fatálne zlyhala i pripravenosť vojenskej techniky. V priebehu presunov do priestorov rozmiestnenia došlo k 151 vynúteným technickým zastávkám, ktorých počet narástol pri návrate do materských posádok na 328 (čo sa týkalo 80 tankov, 122 bojových vozidiel pechoty a obrnených transportérov a 126 prostriedkov automobilovej techniky). Presun odhalil aj nedostatky v organizácii poriadkovej a regulačnej služby i nerovnomernosť vycvičenosti vodičov, ktorá súvisela pravdepodobne s ich pomerne častým odveľovaním mimo armádu v rámci pomoci národnému hospodárstvu. Tie viedli k problémom v usporiadaní i udržiavaní pochodových zostáv a k hromadeniu bojovej techniky po vytýčených komunikáciách. To samo osebe zásadne poznamenalo pohyb cvičiacich vojsk, ktorý nebol dostatočne plynulý a tempo nízke. Výsledkom bol výrazný časový sklz, v dôsledku ktorého sa presun 1. tankovej divízie oneskoril o 2 h a 30 min a 9. tankovej divízie dokonca o 6 h a 30 min. Zlyhalo aj doplňovanie zásob vo vojskách v zimných podmienkach v priestoroch sústredenia, ktoré sa oneskorilo o 12 až 24 hodín.³⁰ Vo všetkých prípadoch šlo o závažné nedostatky, ktorých dôsledky boli v prípade vojnového konfliktu nepredstaviteľné.

Ďaleko väčší priestor je v súvislosti s Akciou venovaný jej zámerom. Napriek tomu, že nejestvuje jediný priamy dôkaz svedčiaci o tom, že by KRKONOŠE boli súčasťou reálnych príprav na „internacionálnu pomoc“ Poľsku, rad odlišností a špecifik od iných cvičení podobného stupňa a charakteru, druhu a rozsahu jasne dokazoval ich politický podtext. Predovšetkým malo ísť o cvičenie, ktoré v prípade ČSLA nebolo zahrnuté do plánu spoločných opatrení Spojených ozbrojených síl na roky 1980 až 1985. Navyše bolo mimo samotný Plán bojovej a politickej prípravy ČSLA.³¹ Jeho vlastná príprava

²⁹ Vojenský ústřední archiv – Správní archiv Armády ČR Olomouc (ďalej VÚA – SA AČR), f. Veliteľství ZVO, k. 19, sign. 4 – 194, *Doklad velitele ZVO ke splnění úkolů zimního výcvikového období u MNO*, 25. 3. 1981 (resp. *Hlášení o splnění úkolů rozkazu ministra národní obrany v operační, bojové a politické přípravě vojsky ZVO za ZIVO ve výcvikovém roce 1980 – 1981*, nedatované). Mnohé z nedostatkov boli pritom zmieňované každoročne pri pravidelných *Rozboroch*. Jednou z kľúčových determinánt bola nízka pripravenosť veliteľov jednotiek na praktické vedenie výcviku podriadených a priemerná účasť na takticko-poradových cvičeniach (tá sa vo viacerých útvaroch zúčastnených cvičenia pohybovala okolo 50 – 70 %). VÚA – SA MO ČR, f. Varšavská smlouva, MNO/ Správa bojové prípravy 1980, k. 585, sign. 091622, *Rozbor splnění úkolů ČSLA ve výcvikovém roce 1979 – 1980 a úkolů vytyčených pro výcvikový rok 1980 – 1981*, 4. 12. 1980.

³⁰ KRÍŽ, ref. 10, s. 35-36. V priebehu manévrov navyiac zahynuli štyria príslušníci 9. tankovej divízie. Tamže.

³¹ Nebolo uvedené ani v *Rozkazu ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1980-1981* ani v nadväzujúcom *Kalendářním plánu opatření ČSLA na výcvikový rok 1980-1981*. V prípade oboch divízií sa mala 1. tanková divízia zúčastniť len veliteľsko-štábného cvičenia na tému *Zasazení tankové divize jako operačně manévrovací skupiny armády k rozvíjení armádní útočné operace za použití jaderných zbraní*, ktorého scenár tvorilo *Vedení střetného boje s přicházejícími zálohami nepřitele, přechod do pronásledování s násilným přechodem vodní překážky v hloubce, ovládnutí a udržení předmostí při současné likvidaci následků po jaderných úderech nepřitele*. 9. tanková divízia sa mala zúčastniť frontového veliteľsko-štábného cvičenia *Dukla '81* a vševojskového taktického cvičenia na tému *Útok tankové divize z výchozího prostoru, překonání zabezpečovacího pásma a průlom prvního pásma obrany nepřitele s použitím klasických zbraní*, v rámci ktorého mala precvičiť *Přechod na použití jaderných zbraní, rozvíjení útoku do hloubky s násilným přechodem vodní překážky. Ovládnutí a udržení důležitého prostoru se současným odstraňováním následků po jaderných úderech nepřitele*. VÚA – SA AČR, f. Veliteľství ZVO, k. 6, sign. 3 – 194, *Prílohová část ke směrnicí velitele Západního vojenského okruhu*

bola realizovaná v extrémne krátkych časových normách, porovnateľných iba s normami pri bezprostrednom ohrození štátu. Jednotlivé rozhodnutia boli neustále korigované a dokumentácia *ukončená až po zaujatí ovládnutého priestoru*.³² Mimoriadnosť cvičenia potvrdzovala aj skutočnosť, že nebolo prerokované v Rade obrany štátu ČSSR. Podľa správy komisie boli príprava a realizácia cvičenia vyvolané velením Spojených ozbrojených síl Varšavskej zmluvy, hoci v skutočnosti plán manévrov vypracoval sovietsky GŠ a za „Spojené velenie“ asistovali výhradne sovietski dôstojníci. Taktiež pokyny na jeho realizáciu udeľoval priamo náčelník GŠ Ozbrojených síl ZSSR, nie aliančné velenie. Navyše o uskutočnení hlavnej časti frontového veliteľsko-štábného cvičenia, t. j. vstupu spojeneckých vojsk na poľské teritórium, malo rozhodnúť výhradne sovietske politické vedenie; v súlade so zásadami (vtedy v socialistickom spoločenstve akceptovanej) Brežnevovej doktríny obmedzenej suverenity štátov Varšavskej zmluvy, ktorou si ZSSR v roku 1968 vyhradil právo intervenovať tam, kde by hrozila možnosť odvrátenia sa od socializmu ku kapitalizmu. Nie je známe, či o oficiálne uvedenom zameraní cvičenia bola informovaná najvyššia špička velenia ČSLA, prípadne najvyšší štátni predstavitelia. Je každopádne isté, že nik z nich nevedel ani o jeho dĺžke, ani to, či bude realizované v celom rozsahu, t. j. vrátane vstupu na územie Poľska.

Riadením cvičenia bol poverený veliteľ ZVO, hoci na stupni divízných taktických cvičení to bolo v kompetencii veliteľov jednotlivých vševojskových armád (t. j. 1., resp. 4), ktorým vyčlenené divízie podliehali. Nič na tom nemení ani fakt, že koordináciu prevzalo veliteľstvo okruhu práve preto, že divízie podliehali rôznym armádam. Aj priebeh činnosti riadiacich veliteľských štruktúr na všetkých stupňoch velenia bol v rozpore s pravidlami podobných cvičení. Vzťahovalo sa to aj na prísne bezpečnostné opatrenia, ktoré sprevádzali jeho hektické prípravy. Zapojený bol do nich len obmedzený okruh spracovateľov, pričom všetci (z úrovne centrálnych orgánov a vyšších stupňov velenia, i veliteľstiev vyčlenených taktických zväzkov) boli nútení podpísať prehlásenia o zachovaní prísneho utajenia skutočností súvisiacich s nadchádzajúcim cvičením.³³ Takéto prehlásenia sa u podobných

k zabezpečeniu splnení úkolů stanovených Rozkazem ministra národní obrany ČSSR ve výcvikovém roce 1980 – 1981, nedatované.

³² APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1106 (výpoveď gen. Martinského). Podľa A. Křížka nebola dokumentácia nikdy spracovaná.

³³ Aj napriek tomu, že nik z najvyššieho armádneho velenia cvičiacim vojskám o manévroch nič bližšieho nepovedal (až na to, že sa jednalo o presun na veľkú vzdialenosť), mnohí vojaci z povolania i základnej služby sa na základe uvádzaných anomálií domnievali, že súviseli s prebiehajúcimi spoločensko-politickými udalosťami v Poľsku. V podmienkach prísneho utajenia a v kontexte neskoršieho popierania mimoriadnosti cvičenia zo strany vtedajších vyšších funkcionárov zaujímavo vyznieva informácia o tom, že na samotnom štábe ZVO považovali *plánovanie armádnej operácie lenom za kamufláž pro jiné cíle cvičení* a že *většina náčelníků byla připravena na to, že se případně může jít i do Polska v souvislosti s tam probíhající politickou situací*. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1106 (výpoveď gen. Martinského). Podľa radistu 14. tankového pluku Petra Camperu *po celou dobu přípravy a přesunu panovala mezi důstojníky značná nervozita [...] někteří z nich, kteří docházeli k nám do radiového vozu, doslova plakali a vyjadřovali obavy, že už nikdy neuvidí svoji rodinu. Na naše přímé dotazy, co se děje, odpovídali v tom smyslu, že to vypadá blbě, že se to v Polsku mele, a že jedeme tím směrem*. Na politickom školení mužstva bolo vojakom základnej služby *kladeno na srdce, aby o událostech, které s ním souvisely nikde nehovořili* s varovaním disciplinárneho postihu. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1088 (výpoveď vojaka Camperu). Potvrdzujú to i príbehy, ktoré zozbierala organizácia Post Bellum. <http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/5944/page/1> (6. – 13. prosince 1980 *Operace Krkonoše*). Niektorí vojaci dokonca vnímali manévry ako istú formu spravodlivej odplaty a satisfakcie za rok 1968. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 186, arch. j. 108, *Zápisy z jednání Výšetřovací komise Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*, nedatované.

akcií nepodpisovali, keďže ich už jednotliví funkcionári mali od nástupu do funkcií podpísané.³⁴ Pre potreby velenia bola na Operačnej správe GŠ, resp. veliteľstvách ZVO a jej podriadených armád, organizovaná stála operačná služba s pohotovosťou do 12 hodín po obdržaní úloh.³⁵ Na plnenie *bojového úkolu na zvláštni rozkaz* boli pripravené i protiletadlové raketové pluky 1. a 4. armády (t. j. 171. a 251.), zapojené v čase mieru do pohotovostného systému protivzdušnej obrany štátu a v čase vojny určené poskytovať pozemným silám krytie proti útokom zo vzduchu.³⁶ Pripravený systém velenia i vzájomnú súčinnosť všetkých operačných skupín účastníckych armád zabezpečovalo (pri vzájomnej koordinácii riadenia operácií s Moskvou) utajené telefónne a rádioreléové spojenie.³⁷ V rozpore s obdobnými spojeneckými cvičeniami sa nezachovala ani žiadna plánovacia, pracovná a výkazová dokumentácia vrátane riadiacich dokumentov.³⁸

Mimoriadne bolo i to, že vyčleneným tankovým zväzkom boli operačne podriadené aj motostrelecké útvary iných vševojskových zväzkov. Podľa vtedy platných výcvikových predpisov sa pritom na DTC cvičilo iba s plukmi danej divízie, hoci sa ho mohli zúčastniť aj útvary iných druhov vojsk mimo jej zostavu.³⁹ Okrem vymedzenia tematického zámeru cvičenia a priestoru sústredenia neexistoval žiadny plán spresňujúci učebné ciele a úlohy, zloženie a súčinnosť strán, možné priestory (čiary) rozohry ich činnosti, operačno-taktický zámysel (t. j. úlohy cvičiacich zväzkov), prípadne normy spotreby motohodín, km, munície a imitačných prostriedkov. Neštandardnosť spočívala tiež vo zvláštnom

³⁴ APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 186, i.č. 1066, Zpráva.

³⁵ Podľa informácií zo zdroja, ktorý nechce byť menovaný, boli údajne pre účely cvičenia celkovo vytvorené 3 operačné skupiny, určené na zvláštny rozkaz náčelníka GŠ pomáhať z vopred pripravených stálych chránených miest velenia (určených pre velenie vojsk pri prechode z mierového na vojnový stav) veliteľovi vyčlenených síl riadiť činnosť vojsk pri ich vyvedení z posádok do priestorov sústredenia a zasadzovaní do boja. Viest' ich mali jednotliví zástupcovia náčelníka GŠ, konkrétne genpor. Jiří Nečas, náčelník Operačnej správy GŠ genmjr. Vasil Pavlič a náčelník Organizačnej a mobilizačnej správy genpor. Jaroslav Klouda. Rovnako mali byť stanovené špeciálne volacie znaky: MNO – AROMAT, riaditeľstvo cvičenia – DRU(žba), 1. tanková divízia – TOP(ol) a 9. tanková divízia – ANA(lýza).

³⁶ APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 186, i. č. 1066, Zpráva. Pozri tiež: KAMIŇSKI, ref. 9, s. 281-285, dokument č. 94.

³⁷ KRÍŽ, ref. 10, s. 38-40.

³⁸ Je pravdepodobné, že dokumentácia spracovaná na podriadených stupňoch velenia (divízia – pluk) v období príprav i v priebehu taktickej časti cvičenia nebola vôbec spracovaná a väčšina nariadení sa realizovala ústne. Okrem Plánu vyvedenia vojsk z mierových posádok bolo Operačnou správou GŠ údajne z celkového počtu 146 vydaných dokumentov archivovaných len 12, týkajúcich sa len časových kalkulácií presunov jednotlivých útvarov, resp. zaujatia východných priestorov v prihraničnom pásme s PER. KRÍŽ, ref. 10, s. 4.

³⁹ Podľa Rozkazu ministra národnej obrany veliteľovi ZVO z 5. decembra 1980 mali mať vyčlenené zväzky 2 tankové a 2 motostrelecké pluky, divízne útvary a jednotky v plnom rozsahu (t. j. na plných počtoch) + operačnú skupinu samostatného delostreleckého oddielu. Prostriedky rádioelektronického boja mali ostať v posádkach stálej dislokácie, jednotky 1. tankovej divízie mali v posádke ponechať „podvesy“, t. j. organizačné prvky určené pre vytvorenie mobilizovanej 16. tankovej divízie. Stráženie v posádkach útvarov zúčastňujúcich sa cvičenia sa riešilo na úkor ich zabezpečovacích jednotiek (tzv. spätné odriady), takže v nich ostalo len minimum vojakov. ABS, ÚDV-169/2007. Text samotného rozkazu pozri: KAMIŇSKI, ref. 9, s. 281-285, dokument č. 94. Štandardnými neboli ani niektoré zmeny v organizácii nasadených jednotiek a útvarov. Napríklad v rámci 9. prieskumného práporu údajne mala byť zrušená rota hlŕbkového prieskumu a jej príslušníci pridelení k prieskumným rotám. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1112 (výpoveď pplk. Nováka). Vyvedená mala byť tanková a automobilová technika na plných počtoch s výnimkou tankov a bojových vozidiel pechoty s menšou zásobou ako 500 km, vodiči dopravnej techniky mali byť doplnení z necvičiacich jednotiek oboch armád a okruhu. ABS, ÚDV-169/2007.

postavení rozhodcovskej služby i v tom, že nebolo jasné, ktoré jednotky budú v jeho rámci imitovať protivníka.⁴⁰ Stanovený tiež nebol jasný harmonogram, ako budú prebiehať jednotlivé fázy cvičenia. Uskutočnená nebola ani príprava priestoru, ktorá zahŕňala zistenie a zneškodnenie nevybuchutej munície, resp. vytýčenie hraníc osevných plôch, lesných porastov a iných objektov na zaistenie ich ochrany v priebehu cvičenia, realizáciu zdravotnícko-hygienických a protiepidemiologických opatrení, vybudovanie priestorov imitácie, veliteľských stanovišť, ako aj úsekov pre bojovú streľbu. Realizované neboli ani bezpečnostné opatrenia predpísané pre organizáciu takýchto cvičení s prihliadnutím na miestne podmienky, ako bolo zriadenie poriadkovej služby v miestach nebezpečných pre pohyb vojsk, záchrannej a vyprošťovacej služby na vodných prekážkach, prehradenie nepriechodných terénnych úsekov, či zabezpečenie úsekov určených na imitáciu paľby, výbuchov a zamorenia otravnými látkami.⁴¹

V cvičiacich vojskách sa navyše realizoval zvláštny výber. Pri ňom zohrala rozhodujúcu úlohu popri odbornosti, predovšetkým trestná bezúhonnosť, ideová vyspelosť a politická spoľahlivosť jednotlivých vojakov. Vojaci z povolania i základnej služby, ktorí nespĺňali tieto kritériá, boli zaradení do tzv. spätných odriadov a boli nahradení vyhovujúcimi, a to aj z neorganických útvarov iných zväzkov.⁴² Konečné slovo nemali velitelia útvarov, ale politickí pracovníci a príslušníci vojenskej kontrarozvedky. Zvýšená činnosť politického aparátu pri zabezpečení cvičenia taktiež presahovala bežné zvyklosti.⁴³ Platilo to aj

⁴⁰ Rozhodcovskú službu údajne tvorili 3 členovia bez rozhodujúcich právomocí, zatiaľ čo pri iných cvičeniach pozostávala aspoň z 10 ľudí riadených vysokým dôstojníkom s príslušnými právomocami. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1107 (výpoveď gen. Matějku).

⁴¹ VHA, f. Zbierka vojenských predpisov, D-7268, Všeob-P-33.

⁴² APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 186, i. č. 1066, Zpráva. Jednotky mali byť kádovo doplnené tak, aby v každej bol veliteľ roty a minimálne 1 veliteľ čaty dôstojník. Ostatné funkcie veliteľov čiat mali byť obsadené vybranými absolventmi vojenských katedrií Vysokých škôl (VKVŠ). Funkcie zástupcov veliteľov pre veci politické (ZVP) v každej rote a batérii mali byť zabezpečené dôstojníkmi, absolventmi VKVŠ, alebo práporčíkmi, priamo pripravovanými pre funkciu ZVP. Pri výbere nových kádov do funkcií sa malo orientovať na členov a kandidátov KSČ, resp. aktívnych členov SZM s vysokými politickými a morálnymi kvalitami a pevnou disciplínou. ABS, ÚDV-169/2007. Údajne existovala snaha dostať na cvičenie len vojakov, ktorí boli v zoznamoch pre dozornú a strážnu službu, t. j., ktorí boli preverení. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1130 (výpoveď náčelníka štábu 5. práporu chemickej ochrany 1. tankovej divízie kpt. Pavla Vítka). Z účasti na cvičení mali byť vyradení aj vojaci, u ktorých sa prejavovali príznaky reumatických chorôb. KRÍŽ, ref. 10, s. 24.

⁴³ Rozhodnutím náčelníka Hlavnej politickej správy ČSLA genplk. Antonína Brabca bola pre cvičenie stanovená nová organizácia Politických oddelení (PO) vyčlenených zväzkov v zložení náčelník, 2 inšpektori, 2 lektori, 2 pracovníci špeciálnej propagandy a 1 tlmočník (v pôvodnom mal náčelník PO pod sebou zástupcu, predsedu Kontrolnej a revíznej komisie, pomocníka a inštruktora pre SZM, redaktora a starších inštruktorov, resp. inštruktorov v oblasti stranícko-organizačnej práce, propagandy a agitácie, špeciálnej propagandy a zväzkového klubu). Pre zosilnenie ideovo-výchovnej práce bol politický aparát cvičiacich vojsk vybavený technickými prostriedkami propagandy, t. j. pojazdnými hlásnymi vozidlami ďalekého dosahu Bouře a rádiovozdmi (pojazdmi klubmi), pričom PO riaditeľstva cvičenia aj poľnou tlačiarňou (ktorej redaktori mali byť predurčení ako zvláštni dopisovatelia *Obrany lidu*). Mimoriadna pozornosť sa mala venovať príprave vojakov *pro plnění úkolů na území spojeneckého státu s vymezením zásad vztahů mezi cvičícími vojsky a místním obyvatelstvem*. V priebehu cvičenia bola taktiež zjavná zvýšená aktivita politických pracovníkov, ktorá spočívala vo zvýšenom počte školení o medzinárodnej situácii so zameraním na Poľsko. ABS, ÚDV-169/2007. Výnimočným bolo aj dopĺňanie stranícko-politického aparátu na tabuľkové počty, rovnajúce sa v podstate počtom vojnovým (242 politických pracovníkov, 6 % počtov politického parátu ČSLA). Dopĺňanie osôb sa dialo na úkor necvičiacich útvarov a zariadení ZVO. KRÍŽ, ref. 10, s. 19.

o značnej pozornosti, ktorá bola venovaná kontrarozviednému zabezpečeniu cvičiacich útvarov a jednotiek pred cudzími rozviedkami a nežiadúcimi elementmi.⁴⁴ Normy divízných taktických cvičení presahovali i počty vyvedených osôb a nasadenej bojovej techniky.⁴⁵ Po bojoch s Ukrajinskou povstaleckou armádou (t. j. „banderovcami“) v rokoch 1946 – 1947 a nasadení na čs.-maďarskej hranici počas maďarského povstania v roku 1956 tak išlo o tretie najväčšie operačné rozvinutie čs. vojsk v povojnovom Československu. Takiež vybavenie cvičiacich vojsk navýšenými palebnými priemermi ostrej munície (ktorú posádky viezli so sebou, zatiaľ čo pri ostrých streľbách sa vydávala pred ich zahájením), zvýšeným materiálo-technickým zabezpečením, potravinovými dávkami a špeciálnymi prostriedkami vojsk FMV (vodnými delami, kasrami a obuškami), podčiarkovala mimoriadnosť celej akcie.⁴⁶ Rovnako tak presun bojovej techniky, vrátane pásovej, po

⁴⁴ Dopĺňanie kádrov a koncentrácia orgánov VKR prebehla na všetkých stupňoch podieľajúcich sa na cvičení. V cvičiacich vojskách sa aktivizovali siete agentov, dôverníkov a informátorov. Jednotlivé divízne odd. VKR boli doplnené na 18 – 21 osôb, do dôverníckej siete bolo medzi vojakmi základnej služby posledného nástupu brancov získaných 61 osôb. Celkové počty osôb rozvinutej spravodajskej siete VKR v cvičiacich vojskách predstavovali údajne 168 agentov a 212 dôverníkov. Ich agentúrna pozornosť bola smerovaná na všetkých vojakov, ktorí vo svojich prejavoch spájali cvičenie s intervenciou a neochotou sa jej zúčastniť. KRÍŽ, ref. 10, s. 21-22. Vzhľadom na to, že cvičenie riadil veliteľ ZVO, musela ho kontrarozviedne zabezpečovať Správa VKR ZVO (ktorá následne úlohovala jej podriadené orgány VKR zúčastnených vševojskových armád a divízií), hoci štandardne zaistovala armádné cvičenia s čiastočným vyvedením vojsk, a ochranu cvičiacich útvarov a jednotiek pri divíznom taktickom cvičení zaistovali Odbory VKR príslušných armád. Len pre zaujímavosť Hlavná správa VKR už zaistovala spojenecké cvičenia na území ČSSR, ktoré riadil štáb Spojených ozbrojených síl Varšavskej zmluvy a vojenské cvičenia riadené priamo FMNO, na ktorých sa zúčastňovali vojská rôznych druhov zbraní s rozdielnou podriadenosťou. APS, f. PsP ČR - I. volebné obdobie, k. 188, i. č. 1115 a 1131 (výpovede gen. C. Ohrabla a plk. M. Volf).

⁴⁵ Cvičenia kategórie *Sojuz* (v rámci ktorého mali prebiehať aj KRKONOŠE) prebiehali ako operačno-strategické veliteľsko-štábne v teréne so spojovacími prostriedkami a značkovými vojskami. Zúčastňovali sa ich predovšetkým štáby a vyčlenené operačné skupiny (z úrovne MNO, GŠ, okruhov, armád, divízií, brigád, plukov a útvarov na úrovni im postavených) so spojovacími prostriedkami s príslušnými obsluhami a vojská určené na imitáciu bojovej činnosti. Rádovo sa na tomto type cvičení mohli počty zúčastnených vojakov pohybovať v tisíckach. Medzi cvičenia s vojskami patrili napr. *Družba*, alebo *Štít*, kde už počty zúčastnených sa pohybovali až do desaťtisícov. Najväčším cvičením v povojnovej ČSSR bola *Vltava* v septembri 1966, ktorá prebehla za účasti 80-tisíc čs. a 12-tisíc spojeneckých vojakov. V rámci strategického cvičenia *Štít '72* bolo nasadených 45-tisíc vojakov ČSLA, ktorých doplnilo 22-tisíc spojeneckých vojakov. Len pre ilustráciu, omnoho masívnejšie cvičenia sa odohrávali v medzivojnovom období, pričom najväčšie prebehlo v auguste 1936 vo východných Čechách za účasti cca 100-tisíc čs. vojakov.

⁴⁶ Vyčlenené zväzky mali byť po stránke materiálneho, technického a zdravotníckeho zabezpečenia plne bojaschopné. Rozsah i obsah logistického zabezpečenia znamenal okrem iného 1) navýšenie zásob PHM pre tanky ako i celkového množstva zásob v 1. a 9. tankovej divízii na 426 m³, resp. 446 m³, 2) vyvedenie všetkých pohyblivých zásob náhradných dielov v útvaroch i divíziách, 3) nepretržité zásobovanie vojsk za štátnou hranicou, na čo bol z počtov automobilových plukov armád vyčlenený za každú divíziu 1 automobilový prápor s kapacitou 600 t materiálu a zásobou 350 – 400 m³ PHM za každú divíziu, 4) teritoriálne dopĺňovanie vojsk PHM a predsunutie zásob do priestorov ich sústredenia, 5) navýšenie zásob proviantu o 3 dávky v hospodárskych výdajniach práporov, skladoch plukov a divízií, 6) navýšenie zásob výstrojného materiálu s predpokladanou výmenou prádla v týždenných intervaloch. Množstvo zásob munície a streliva bolo stanovené takto: 1 palebný priemer pechotnej, delostreleckej munície a protitankových riadených striel, 0,7 palebného priemeru protitankovej munície, 1,25 palebného priemeru pre tanky a raketometry, 1,5 palebného priemeru protiletadlovej munície. KRÍŽ, ref. 10, s. 23-25, 39-40. Pozri tiež: KAMINSKI, ref. 9, s. 281-285, dokument č. 94.

hlavných komunikáciách (nie vedľajších, ako pri iných cvičeniach), bez ohľadu na ich poškodenie a za asistencie príslušníkov dopravnej služby Verejnej bezpečnosti. Presun prebiehal v noci za ťažkých klimatických podmienok (- 20 °C), t. j. pri nízkej rýchlosti techniky, kde hrozilo zaspanie vodičov.⁴⁷ Tieto skutočnosti, pre podobné akcie také netypické, dokresľuje i fakt, že po návrate vojsk do mierových posádok trvalo vo väčšine z nich po dobu takmer pol roka dvojaké bojové rozdelenie – jedno pre bežný chod útvaru, druhé pre Akciu KRKONOŠE.⁴⁸ Po návrate vojsk do mierových posádok bola dopracovaná a prevedená do oblasti dokumentácie s najvyšším stupňom utajenia. Inými slovami, bol vypracovaný systém akejsi skrytej mobilizácie a metodika s časovým plánom na opätovné zaujatie stanovených priestorov pri poľských hraniciach od vyhlásenia signálov (max. od „Č“ + 36 hodín, mali byť vojska pripravené na ich prekročenie).⁴⁹

Mimoriadnosť cvičenia zvýrazňovali aj ďalšie fakty, na ktoré poukázali svedkovia vo svojich výpovediach i pamätníci vo svojich spomienkach. Napriek tomu, že ich vo väčšine prípadov nebolo možné dôkazne preukázať, mnohé zo zverejnených informácií dokresľovali špecifické zameranie cvičenia. Záhadou napr. zostalo, prečo z oslovených vyšších veliteľov niektorí nevedeli, že sa ho zúčastnili obe divízie. Niektoré zaradené útvary boli pre účely Akcie dokonca odvolané z iných cvičení. Napr. 14. tankový pluk bol vraj koncom novembra vyvedený vo Vojenskom výcvikovom priestore Boletice v južných Čechách, keď bol nútený výcvik prerušiť.⁵⁰ Na veliteľstve 4. armády údajne mala byť po jeho ukončení ustanovená zvláštna komisia veliteľa armády, ktorá vyšetrovala konanie jeho zástupcu gen. Mikana ohľadne vyžradenia cieľov cvičenia (ktorého sa mal údajne dopustiť v podnapitom stave v priebehu jeho prípravy).⁵¹ Obvyklé nebolo ani to, že sa ho mal zúčastniť vojenský prokurátor, a ochranu riadiaceho štábu ZVO mala zaistiť výsadeková jednotka.⁵² Otáznikom taktiež zostáva, prečo generál Veselý vydal nariadenie na odstránenie ženijnej odtarasovacej techniky z bojových vozidiel cvičiacich vojsk.⁵³ Bez zaujímavosti nie je ani fakt, že pri uprednostnení 17. tankového pluku, pred 18. v rámci 9. tankovej divízie, mohlo zohrať svoju rolu taktiež to, že sa doplňoval z ostravského

⁴⁷ KUBÁNEK, Vladimír. *Historie 1. tankové divízie (VÚ 3858 Slaný)*. Brno : Tribun EU, 2012, s. 102-104. ISBN 978-80-263-0750-1.

⁴⁸ V priebehu trvania BoPo boli v platnosti rôzne obmedzujúce opatrenia. V pohotovosti bola udržiavaná celodenná zmena, pre vojakov z povolania platil zákaz opúšťať miesto stálnej dislokácie, pre vojakov základnej služby ubytovací priestor kasární. Vojaci z povolania boli povolaní z pracovnej neschopnosti, rehabilitácií, dovoleníek i služebných ciest (pričom bola pozostavená možnosť ich ďalšieho využívania a udeľovania), zabezpečená bola dosažitelnosť osôb zaradzovaných do zvláštnych skupín. V miestach stálych posádok mala byť venovaná zvýšená pozornosť strážnej službe a v jednotkách vyčlenených na ochranu štátnej hranice zabezpečeniu stálnej BoPo. ABS, ÚDV-169/2007.

⁴⁹ 1. tanková divízia do 19 hodín a 30 min, resp. 9. tanková divízia do 26 hodín a 30 min. KŘÍŽ, ref. 10, s. 34, 38. Džúrov rozkaz k ukončeniu cvičenia uvádzal *zachovať organizačnú štruktúru oboch divízií do odvolání, včetně výše zásob a zabezpečení jejich vysokého stupně bojové připravenosti*. Pisomná a grafická dokumentácia bola spracovaná v ruskom jazyku. Po uložení materiálov orgány VKR dôsledne kontrolovali dodržiavanie režimu utajenia. Samotný názov v ďalšom období slúžil ako aktivačné heslo pre aktivizáciu vojsk a určitý druh mobilizácie. Keďže cca 25 % vojakov, vyčlenených pre Akciu, odišlo do civilu, bola stanovená požiadavka, aby boli povolané v prípade realizácie akcie KRKONOŠE podľa vopred vyhotovených zoznamov. ABS, ÚDV-169/2007.

⁵⁰ APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1109 (výpoveď plk. Náhončíka).

⁵¹ APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1100 (výpoveď gen. Kylara).

⁵² APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1118 (výpoveď gen. Podešvu).

⁵³ VACEK, Miroslav. *Ted' když máme, co mnozí chtěli*. Český Těšín : Orego, 2008, s. 29-34. ISBN 978-80-86741-77-2.

regiónu, kde bola dobrá znalosť poľštiny.⁵⁴ Aj veľkosť prideľovaných máp sa vymykala z normálu.⁵⁵ Neštandardnosť cvičenia potvrdzoval i fakt, že vojakov z povolania, ktorí odmietli na ňom účasť, či kritizovali jeho politický podtext, čakal postih – ten spočíval v udelení stranického pokarhania s výstrahou, či skomplikovaní podmienok pre kariérny rast, nie ojedinele aj v prepustení z ČSLA.⁵⁶

Všetky uvedené špecifiká neoddiskutovateľne podčiarkujú mimoriadnosť a politický rozmer Akcie KRKONOŠE. Zďaleka ale nepoukazujú na to, či bola súčasťou reálnych priprav vojenskej intervencie, ani čoho vlastne bola súčasťou. V tejto súvislosti vyvstávajú viaceré sporné momenty a pozoruhodné aspekty, ktoré Vyšetrovacia komisia a A. Kříž interpretovali jednostranne a nekriticky, prípadne ich nereflektovali vôbec.⁵⁷ Predovšetkým tu bola veľmi krátka doba na prípravu a organizáciu. Spoločne s absenciou plánovacej dokumentácie to mohlo skôr potvrdzovať, že vojensko-odborné úlohy Akcie boli až druhoradé. Úlohy veliteľov, štábov a vojsk mohli byť zúžené na dosiahnutie plnej bojovej pohotovosti, vyvedenie vojsk a presun do priestorov juhozápadnej hranice s Poľskom, ktoré boli pre vytvorenie potrebného zdania a výsledného efektu dostačujúce. Z hľadiska samotnej organizácie sa javí nepochopiteľných niekoľko rozhodnutí. Je tu predovšetkým výber zväzkov a útvarov. Ten sa spája s ostentatívnym konštatovaním, že predmetné tankové divízie *po všech stránkách odborné, organizační, politické a ideologické patřily k nejlepší, pokud nebyly vůbec nejlepší v ČSLA*. Ide o jeden z hlavných argumentov (nielen Vyšetrovacej komisie i A. Kříža), ktorý mal potvrdzovať jej invázny rozmer.⁵⁸ V tomto kontexte ale môže vyznievať nadnesene a zavádzajúco. Rozhodnutie nasadiť práve ich nemuselo byť totiž dôsledkom taktických prepočtov v snahe vyslať to najlepšie, ale triezvej kalkulácie. Pokiaľ bolo potrebné pripraviť vojská čo najrýchlejšie, bolo nezmyselné neplánovane dopĺňať zálohmi divízie na znížených počtoch (i keď boli k poľským hraniciam bližšie), o to viac v predvianočnej atmosfére a v podmienkach neplánovaného ohrozenia plnenia ročného plánu národného hospodárstva. Bolo teda nutné použiť divízie stálej bojovej pohotovosti na plných počtoch, schopných plniť všetky úlohy bez doplnenia na vojnové. A tých bolo 5, z nich 3 motostrelecké, chránili hranice v prvom slede a v druhom uvedené tankové divízie.⁵⁹ V pravidelných previerkach boli všetky

⁵⁴ APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1101 (výpoveď plk. Kyncla).

⁵⁵ Vojenské mapy (zobrazujúce priestor približne do polovice teritória PCR) mali byť súlepom cca 60 máp (nie cca 20 máp, ako bolo obvykle pri normálnych cvičeniach). Dokumentácia spracovávaná na úrovni nižšie ako pluk obsahovala súlep máp zahŕňajúci časť poľského územia v mierke 1:50 000, veliteľ s náčelníkom štábu pluku v mierke 1:100 000 s vyznačením pravdepodobného cieľového priestoru a mapu 1:200 000 v česko-ruskej verzii. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1130 a 1121 (výpovede kpt. Vítky a pplk. Starého).

⁵⁶ Postih čakal aj na tých vojakov z povolania, ktorí po rozdelení federácie slúžili v Armáde ČR. Jedným z posledných, ktorí museli niesť dôsledky za svoju účasť na Akcii KRKONOŠE, bol aj dvojhviezdičkový genmjr. Vladimír Sova (v čase Akcie ako mjr. zástupca veliteľa 21. tankového pluku, ktorý sa jej paradoxne nezúčastnil). V AČR bol niekdajším veliteľom vyškovskej Vojenskej akadémie i síl územnej obrany, mal byť zodpovedný za reformu vojenského školstva a bol horúcim kandidátom na post náčelníka GŠ AČR.

⁵⁷ Autor ďakuje vojenským historikom P. Minaříkovi, P. Turzovi a M. Půčikovi za možnosť prekonzultovať niektoré sporné aspekty tejto Akcie.

⁵⁸ APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 186, i. č. 1066, Zpráva.

⁵⁹ Až na 9. tankovú divíziu 4. armády boli ostatné záväzky (1. tanková divízia, 2., 19., a 20. motostrelecká divízia) v podriadenosti 1. armády ZVO. Ostatné zväzky 4. armády (4. tanková divízia, 3. a 15. motostrelecká divízia) boli na znížených počtoch. Len pre ilustráciu v rámci VVO existovali len útvary na znížených počtoch, rámcové (vytvárané v rámci mobilizácie, a teda v skutočnosti neexistujúce) a výcvikové. VÚA – SA MO, f. Varšavská smlouva, MNO / Správa bojové prípravy 1980, k. 585, sign. 091622. *Podklady do Rozkazu ministra národní obrany ČSSR*

hodnotené zhruba na rovnakej úrovni.⁶⁰ Ak by sme akceptovali označenie „najúdernejšie“ zväzky, potom sa javí kontraproduktívnym vyčlenenie tankových útvarov z ich zostáv. Je nemysliteľné, že by v prípade reálnej invázie bola takto oslabená údernosť inváznych síl. Rovnako možnosti vylepšiť ich kvalitu ostali nevyužitú, keďže v organických motostreleckých zväzkoch boli lepšie hodnotené motostrelecké útvary než tie, ktoré boli nakoniec operačne podriadené tankovým divíziám.⁶¹ Záhadou tiež ostáva, z akého dôvodu boli vôbec tankové pluky nahradené motostreleckými, keďže žiadny odborný vojenský ani technický neexistoval. Navyše, šlo o motostrelecké pluky vyzbrojené obrnenými transportermi OT-64, zatiaľ čo organické motostrelecké pluky tankových divízií BVP-čkami. To samo osebe predstavovalo potenciálny zdroj ohrozenia technického zabezpečenia vyvedených vojsk, keďže v tankových divíziách neboli k dispozícii potrebné náhradné diely ani špecialisti, a roty opráv oboch plukov mali obmedzené možnosti (čo poznamenalo i samotné manévry). Sporným je i poukazovanie na fakt, že vyvedením vojsk došlo k oslabeniu ochrany čs. štátnej hranice (teda i socialistického zoskupenia) so Spolkovou republikou Nemecko v oblasti Českého lesa a Šumavy.⁶² Odhliadnúc od toho, že čs. velenie nebolo na eventualitu oslabenia prvého operačného sledu absolútne pripravené i že opustený priestor boli pripravené zaujať sovietske zväzky dislokované v ČSSR, môže skutočnosť poukazovať aj na to, že Moskva od začiatku mieru rizika konfrontácie so Západom patrične zohľadňovala, a hranicu zastrašovania nemienila prekročiť.

Nie menej záhadnou ostáva otázka, prečo boli vôbec vojská vybavené špeciálnymi prostriedkami. Navyše, v prípade oboch rozhodnutí sa tak stalo na rozkaz z Moskvy, či šlo o iniciatívu čs. strany? Spoločne s navýšením počtov „bigošov“ (zaradením motostreleckých plukov do zostavy tankových divízií), mohlo najskôr evokovať vybavenie vojakov vodnými

pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1980 – 1981 za oblast působnosti Správy bojové přípravy MNO, 11. 9. 1980. Všetky divízie stálej bojovej pohotovosti boli vyčleňované v prípade vypuknutia vojny do 1. strategického sledu zostavy Spojených ozbrojených síl Varšavskej zmluvy. VUA – SA MO, f. Varšavská smlouva, GŠ / Operační správa 1981, k. 20, č.j. 4144, *Vyhodnocení „Protokolu o vyčlenění vojsk ČSSR do sestavy Spojených ozbrojených sil a jejich rozvoji na léta 1976 – 1980“*, 19. 11. 1981.

⁶⁰ V hodnoteniach zväzkov a útvarov ČSLA z hľadiska ich bojovej pripravenosti sa vo všetkých divíziách pravidelne objavovali rôzne nedostatky. V kľúčových meraných ukazovateľoch, ako bola príprava veliteľov a štábov, politická, taktická, odborná a technická príprava, riadenie bojových vozidiel, strelecká príprava, či stav techniky (t. j. tankov, bojových vozidiel pechoty, obrnených transportérov a automobilov) boli na rovnakej úrovni ako ostatné zväzky prvého operačného sledu. Vo výcvikovom roku 1979 – 1980 boli všetky divízie stálej bojovej pohotovosti hodnotené známku 4 (*dobře*), pričom najvyššiu známku 5 (*výborne*) nemala žiadna. Národní archiv Praha (ďalej NA), f. Předsednictvo ÚV KSČ 1980 – 1989, svazek P 152/80-1, *Zpráva o splnění úkolů ČSLA ve výcvikovém roce 1979 – 1980 a hlavních úkolech ČSLA pro výcvikový rok 1980 – 1981*, 9. 11. 1980. V hodnotení zväzkov a útvarov ČSLA vo výcvikovom roku 1980 – 1981 (na ktoré malo ich predvedenie sa v rámci cvičenia podstatný vplyv) bola známku 4 hodnotená (popri 2. motostreleckej divízii) už len 1. tanková divízia, zatiaľ čo 9. tanková divízia známku 3 (*vyhovující*). NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ 1980 – 1989, svazek P 22/81-1, *Zpráva o splnění úkolů ČSLA ve výcvikovém roce 1980 – 1981 a hlavních úkolech ČSLA pro výcvikový rok 1981 – 1982*, 19. 10. 1981.

⁶¹ Zo zostavy 20. motostreleckej divízie 49. a 65. motostrelecký pluk, resp. z 2. motostreleckej divízie 10. motostrelecký pluk. Tamže.

⁶² Prekvapivo oneskorene na danú situáciu reagovalo Kolegium MNO, ktorého rozhodnutie, aby všetky svazky a útvary dislokované na čs. západní státní hranici, jež se mimořádného vojenského cvičení neúčastnili, měly být ve stavu stále vysoké bojové pohotovosti, připravené v případě nutnosti co nejrychleji přejít na plnění bojových úkolů pocházelo až z 8. decembra 1980. ABS, ÚDV-169/2007.

delami, kasrami a obuškami prípravy proti protestujúcim demonštrantom, nutné pre ich prípadné rozháňanie, hliadkovanie v uliciach či ochranu odstavenej bojovej techniky intervenčných vojsk. Nepriamo by to potvrdzoval fakt, že motostrelecké pluky boli vyzbrojené mohutnými obrnenými transportermi, ktoré boli ideálne na prehradzovanie ulíc, ako tomu bolo napr. v novembri 1989. Ide však o špekulácie, ktoré nie je možné potvrdiť. Už samotný fakt, že sa rátalo so zásahom proti demonštrantom v prípade vstupu, avšak miera rizika bojov s nevyspytateľnou PLA zohľadnená nebola, je nereálny. V prípade zvažovanej intervencie zasa vyčlenené sily neboli dostatočné; neexistoval druhý sled, potrebný na rozvíjanie operačného úspechu prvosledových útočiacich vojsk, prenesenie úsilia na nový smer hlavného úderu či zvýšenie odolnosti obrany v prípade neúspešného postupu. K dispozícii neboli zálohy na blokovanie miest, posádok a vojenských objektov, neboli známe varianty činnosti pri ich ovládaní. V prípade čs. vojsk by veľkosť oblasti, do ktorej by cez Krkonoše vstupovali, značne prekračovala reálne možnosti jej kontroly (v prípade blokovania, alebo eliminácie protivníkových zoskupení) a bol tu pre nich nevýhodný pomer síl.⁶³ Bez ohľadu na to, že ich úloha by bola podporná, s ohľadom na odbojnosť a skúsenosti s organizovaním ozbrojeného odporu Poliakov, by zrejme neskončila len plnením hliadkových a strážnych úloh či blokovaním kasárenských objektov PLA. V prípade vstupu do Poľska sa totiž (na rozdiel od roku 1968) očakával aktívny odpor domáceho obyvateľstva a nebolo isté, či bude PLA lojálna. V tejto súvislosti vyvoláva otázky i priestor sústredenia vojsk. Pohorie Krkonoše, cez ktoré sa malo postupovať, nebolo svojím reliéfom z hľadiska pripravovanej invázie najvhodnejšie. Hornatý a zalesnený terén totiž výrazne komplikoval organizáciu presunu i realizáciu útoku, pričom možnosti rozvinúť manévrovacie a úderné schopnosti nasadených zväzkov boli pri očakávanom odpore Poliakov výrazne limitované; na rozdiel od „Moravskej brány“, ktorá bola dostatočne rozľahlá a rovinatá na to, aby čs. jednotky prípadne vstupovali na územie Poľska spoločne s niektorým zo vševojskových zväzkov Strednej skupiny sovietskych vojsk v Československu. Nič na tom nemôže zmeniť ani fakt, že v roku 1968 rovnakým priestorom (avšak v opačnom garde) prenikali 2 z 3 poľských divízií, keďže sa tak dialo pri očakávanej pasivite ČSLA i domáceho obyvateľstva.⁶⁴ Odvlečenie čs. divízií do priestoru preplneného sovietskymi vojskami taktiež poukazovalo (okrem politického rozhodnutia zatiahnuť do manévrov aj čs. stranu) na teatrálnosť a absurdnosť celej situácie.⁶⁵ Neznámou tiež ostávalo, prečo neboli divízie

⁶³ Vyčlenené zväzky mali vstupovať do priestoru Sliezskeho vojenského okruhu, najsilnejšieho z operačných zoskupení PLA, podriadeného veliteľstvu pozemných vojsk. V jeho zložení boli 2 motostrelecké a 3 tankové divízie, 3 delostrelecké a 2 ženijné brigády a 6 samostatných plukov. Priestor, kde mali čs. vojská operovať, bol na hranici 11. tankovej divízie (Žagaň), 10. tankovej divízie (Opole), 2. motostreleckej divízie (Nysa), 1. ženijnej brigády (Brzeg) a 18. delostreleckej brigády (Bolesławiec). Obe tankové divízie sa zúčastnili spojeneckej invázie v roku 1968. K zloženiu vojsk PLA bližšie pozri: https://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%9A%C4%85ski_Okr%C4%99g_Wojskowy.

⁶⁴ Počas Operácie „Dunaj“ v auguste 1968 vstupovali do ČSSR v prvej vlně 10. a 11. tanková divízia, v druhej vlně 4. motostrelecká divízia. V prvom slede útočili jednotky v sile 12846 vojakov, 456 tankov, 320 obrnených transportérov, 178 diel rôzneho kalibru, 2564 automobilov a 6 stíhacích lietadiel; po začatí druhej sledu to už predstavovalo 24341 vojakov, 647 tankov, 588 obrnených transportérov, 393 diel rôzneho kalibru, 4799 automobilov a stíhacích 36 lietadiel. Spoločne so zálohami na území Poľska mali poľské sily 28612 vojakov, 750 tankov, 592 obrnených transportérov, 227 diel, 103 protitankových kanónov, 104 protiletadlových kanónov, 5663 automobilov a 36 stíhacích lietadiel. PAJÓREK, Leszek. Účast polské armády na operaci DUNAJ. In *Historie a vojenství*, roč. XLV, 1996, č. 1, s. 77-83. ISSN 0018-2583.

⁶⁵ Zo vševojskových zväzkov Strednej skupiny (operačného zoskupenia) sovietskych vojsk

presunutú v rámci Akcie bližšie k hraniciam v snahe vytvoriť inváznym silám vhodnejší nástupný priestor i to, aký zmysel malo vôbec predstierať prípravy invázie cvičením?

V tomto svetle teda môžu všetky uvedené zvláštnosti Akcie vyznievať irelevantne a vo vzťahu k svojmu invázemu „predurčeniu“ len zvýrazňovať formálny charakter i kamuflážne zameranie samotných spojeneckých manévrov. Fakt, ako situáciu vnímala a čomu verila čs. strana, by bol bezpredmetný, rovnako ako všetko, čo prebehlo zo strany ČSĽA. Akciu KRKONOŠE je preto nutné vnímať a posudzovať komplexne v kontexte samotných spojeneckých manévrov *Sojuz '80*, pri rešpektovaní všetkých medzinárodných súvislostí, vojensko-politických a vojensko-odborných hľadísk. I keď bez sovietskych archiválií je vyriešenie tohto rébusu nemožné, viacero nepriamych dôkazov nám umožňuje skutočný účel zvýšenej aktivity vojsk Varšavskej zmluvy z decembra 1980 aspoň odhadnúť.⁶⁶ Indície skôr poukazujú na ich demonštratívny charakter. Manévry boli prejavom sily, ktoré mali ukázať pripravenosť „Spojencov“ vstúpiť na jeho územie v prípade, že poľské vedenie neprijme opatrenia na potlačenie „protisocialistických síl“. Mali súčasne zastrašiť poľskú opozíciu a byť skôr poistkou pre hladké zavedenie výnimočného stavu poľskými orgánmi. Je zrejmé, že Sovietsky zväz po celú dobu krízy vytváral na poľské vedenie nátlak (menili sa len jeho forma a intenzita) a táto psychologická hra v štýle dnešných PSYOPS nepochybne mohla (a to nielen medzi poľským vedením) vyvolať dojem z hrozacej vojenskej intervencie, čo bolo minimálne v úvodnej fáze poľskej krízy na prelome rokov 1980/1981 aj cieľom sovietskeho postupu.⁶⁷ V podstate ale malo ísť o zastierací manéver, v ktorom sa hrozba vojenskej invázie stala „len“ vhodným i účinným prostriedkom nátlaku na zasahovanie do udalostí v Poľsku.

v ČSSR boli v tomto priestore dislokované 15. gardová tanková divízia (Milovice), 18. gardová motostrelecká divízia (Mladá Boleslav) a 48. motostrelecká divízia (Vysoké Mýto). Neďaleko v Nízkých Jeseníkoch bola dislokovaná aj 31. tanková divízia (Bruntál). <http://armada.vojenství.cz/povalecna/sovet.vojstva/3.htm>

⁶⁶ V tejto súvislosti sú významným diametrálne odlišné názory niektorých účastníkov a pamätníkov spojeneckých manévrov na ich skutočné zámery. Plány invázie dôsledne odmietal bývalý hlavný veliteľ Spojených ozbrojených síl Varšavskej zmluvy maršal Viktor G. Kulikov. Ako dôvod označil chýbajúcu politickú vôľu poľského i sovietskeho vedenia. Jej niekdajší náčelník štábu arm.gen. Anatolij I. Gribkov nepopieral, že plány na vyslanie vojsk do Poľska boli vypracované, súčasne ale uznal, že Moskva mala k dispozícii viacero scenárov ako situáciu (ohrozujúcu sovietsky bezpečnostný periméter) riešiť. BÍLÝ, Matěj. 1981: Role Varšavské smlouvy ref. 2, s. 38–40. V. P. Dubynin (na prelome rokov 1980 – 1981 veliteľ 8. gardovej tankovej divízie Bieloruského vojenského okruhu, neskôr veliteľ Severnej skupiny sovietskych vojsk v Poľsku a v roku 1992 ako arm. gen. historicky prvý náčelník GŠ ozbrojených síl Ruskej federácie) zasa poukazoval na to, že SSSR pripravil v roce 1981 plány, kterých cílem bylo spacificování Polska a že jeho divízia mala obsadzovať Varšavu. DUBYNIN, V. P. *Pověst' o nastojaščem generale*. Moskva 2003. Gen. M. Vacek (v čase Akcie náčelník štábu – 1. zástupca veliteľa 1. armády, neskôr ako arm. gen. náčelník GŠ a minister národnej obrany) pre zmenu poukázal na fakt, že cieľom manévrov bolo vytvoriť presunem niektorých svazkú Varšavské smlouvy ke státní hranici jistě podmínky pro řešení situace samotnými vládními představiteli Polska. VACEK, ref. 53, s. 32. Fakt, že otázka invázných príprav nebola zmienená v žiadnom dokumente, potvrdil aj dlhoročný vedúci ruských štátnych archívov R. G. Pichoj, podľa ktorého sa malo veľa hovoriť „len“ o nátlaku na poľské vedenie a rozhodných požiadavkách na zavedenie výnimočného stavu. PICHJOJA, Rudolf. *Historia władzy w Związku Radzieckim. 1945 – 1991*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 407. ISBN 978-83-01-16721-9.

⁶⁷ Psychologické operácie (PSYOPS, anglicky Psychological Operations) sú dnes definované ako plánované psychologické činnosti zamerané na nepriateľské, spojenecké a neutrálne cieľové skupiny v čase mieru, krízy či vojny za účelom ovplyvniť ich postoje a správanie takým spôsobom, aby boli dosiahnuté vytýčené vojenské a politické ciele.

Hovorí pre to hneď niekoľko argumentov. Tým hlavným je relatívne nízky počet vojsk zapojených do manévrov.⁶⁸ Intervencie do menšieho Československa sa zúčastnilo 30 divízií, z toho v úvodnej vlne 23. Podľa sovietskych plánovačov pritom bolo na pacifikáciu Poľska nutné použiť minimálne 45 divízií. Ani z rozsahu priprav nič nenasvedčuje tomu, že by sovietska strana v tej dobe plánovala operáciu porovnateľnú s inváziou do ČSSR v auguste 1968. Na rozdiel od nej sa pritom očakával aktívny odpor. Aj z hľadiska organizácie cvičení vyvstáva ne jeden otáznik. Účastníci rokovania na GŠ v Moskve 1. decembra 1980 boli oboznámení s prípravou neplánovaných manévrov bez bližšej špecifikácie operačného zámyslu a vojensko-odborných cieľov. Okrem stanovenia dvoj etapovej fázy (ako jedinej dokumentačne potvrdené úlohy cvičenia) chýbali najdôležitejšie údaje, bežne spracovávané pri každom spojeneckom cvičení a na všetkých stupňoch velenia (ako termín konania, teritoriálny rozsah, zámysel *bojujúcich strán*, námet, učebné ciele, východzia situácia vojsk). To malo byť dôkazom formálnosti celého stretnutia a maskovania intervencie sériou cvičení, ktoré umocňovalo ich jasné prepojenie na vnútropolitický vývoj Poľska prostredníctvom apelovania na potrebu demonštrovať silu. Zaranžované to ale mohlo byť i v opačnom garde, t. j., že prítomné strany vnímali manévry ako „predstupeň“ invázie implicitne a v tomto domnení boli ponechané.⁶⁹ Kremel potreboval hercov, ktorí vytýčeným roliam verili a hrali ich naplno (bez ohľadu na rezervy a nedostatky), aby bola navodená želaná atmosféra, t. j., aby všetko „len“ vyzeralo ako prípravy vojenskej intervencie. Najvierohodnejšie predstavenie je totiž také, ktorému veria všetci zúčastnení – diváci i herci. Na stretnutí bolo direktívne úlohovanie realizované výlučne ústnymi rozkazmi a graficky, bez potvrdzujúcej písomnej dokumentácie, čo by za reálneho vývinu udalostí bolo v prípade takého závažného vojensko-politického rozhodnutia s medzinárodným dosahom nepravdepodobné. Samotný fakt, že by bolo možné všetko naplánovať a pripraviť v takom krátkom čase, je absolútne nereálny – predovšetkým ak zvážime, že operácia Dunaj (pod ktorou sa skrývala spojenecká intervencia do Československa v auguste 1968) sa pripravovala viac ako 4 mesiace. Stretnutie, veľmi pravdepodobne, bolo súčasťou efektívneho (a vo výsledku i efektívneho) nátlaku, ktorého hlavným cieľom bolo ukázať Poliakom rozhorčenosť, ako aj pripravenosť a odhodlanie vstúpiť.⁷⁰ O to viac v predvečer stretnutia vedúcich

⁶⁸ Účasť čs. divízií možno označiť za symbolickú. Ešte menší rozsah účasti bol z nemeckej strany, ktorá pre to vyčlenila 9. tankovú divíziu (bez práporu tankov T-72) s podpornými útvarmi a jednotkami (t. j. 3. motostreleckým práporom 28. motostreleckého pluku, 9. delostreleckým raketovým oddielom a oddielom samohybných diel). Veliteľom operačnej skupiny, vedenej ako štáb 10. armády, bol plk. Hans-Jürgen Wolf. Zodpovedným za prípravu i realizáciu manévrov bol z nemeckej strany veliteľ pozemných vojsk genplk. H. Stechbarth, za riaditeľa cvičenia bol určený veliteľ Vojenského okruhu V (Neubrandenburg) genmjr. Manfred Gehmert. KAMIŇSKI, ref. 9, s. 225-226, dokument č. 88; pozri tiež dokument č. 95, s. 286-288 (*Rozkaz nr 118/80 ministra obrony narodowej NRD o przygotowaniu i przeprowadzeniu wspólnych ćwiczeń Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw stron Układu Warszawskiego*, 6. 12. 1980).

⁶⁹ Na zhromaždení vedúcich funkcionárov ČSĽA na GŠ v Prahe 2. decembra 1980 boli všetci oboznámení len s časťou týkajúcou sa úloh čs. divízií, ktoré mali plniť na čs. území. Je tak otázne, či skutočné zámery boli vôbec niekomu z čs. okolia známe. Zdá sa málo pravdepodobné, aby o nich Blahník neinformoval nadriadeného, prípadne, aby ich opomenul, či nebudaj utajil. Rovnako nepravdepodobné sa tiež javí, že by opomenul svoju oznamovaciu povinnosť minister obrany vrchnému veliteľovi ozbrojených síl Husákovi, ak by ho Blahník informoval.

⁷⁰ Podľa výpovedí div. gen. Tadeusza Hupałowského (v rokoch 1973 – 1981 1. zástupcu náčelníka GŠ PLA) pred Vyšetrovacou komisiou v apríli 1995 mu maršal N. V. Ogarkov v Moskve 1. decembra 1980 povedal, že *situace v Polsku nedává spát národu SSSR a takéž národům ostatních spojeneckých zemí, že stranické a politické vedení začíná den čtením informací o Polsku a takéž končí tímto den [...] Je to kniha, která neustále leží na stole, bez které se nelze obejít. Jinak řečeno,*

predstaviteľov krajín Varšavskej zmluvy 4. až 5. decembra v Moskve, na ktorom bola poľská delegácia tvrdo konfrontovaná.⁷¹

Podobne, ako v prípade KRKONOŠ i v prípade intervencie absentovala základná dokumentácia na plánovacej a riadiacej úrovni. Len ťažko si predstaviť realizáciu a organizáciu takej komplikovanej vojenskej operácie bez aspoň predbežných nariadení určených pre velenie jednotlivých armád Spojencov, v snahe poskytnúť im čo najviac času na prípravu. Neboli rozpracované žiadne plány organizácie všestranného zabezpečenia bojovej činnosti a velenia na území PLR, ktoré by určovali spôsob a poradie plnenia bojových úloh, úlohy pre sily a prostriedky, každý druh zabezpečenia i spôsob účinnosti. Na operačnom veliteľskom stupni neexistovali operačné smernice na organizáciu bojovej činnosti a riadenie vojsk, ktoré by konkretizovali vyhodnotenie situácie a síl protivníka v pásme bojovej činnosti (kľúčové pri príprave rozhodnutí), úlohy plnené v prospech inváznych síl, rozhranie medzi nimi, zámysel a bojové úlohy podriadených so špecifikáciou nepriateľa, poradia, v akom ho ničiť (pacifikovať), smer sústredenia

v Polsku se rozvíjí kontrarevoluce a vedení sprátelených armád a států /konkrétně SSSR, ČSSR a NDR/ domnívá se, že nastala doba, aby prostě vstoupily spojenecké armády do Polska, abychom provedli taktéž změnu politické situace v Polsku. Společně s arm. gen. Wojciechem Jaruzelským (v letech 1968 – 1983 ministrem národní obrany PLR) de facto potvrdili, že všechno bylo naaranžované tak, aby vyvinulo větší nátlak na polskou delegaci na zasedání Politického poradního výboru Varšavské smlouvy. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 188, i. č. 1095 (výpověď generálův W. Jaruzelského a T. Hupałowského).

⁷¹ Bezprostředními důvody setkání Politického poradního výboru Varšavské zmluvy sa stali *těžké a znepokojivé události probíhající v PLR*. Poľsko zastupovali okrem iného prvý tajomník ÚV Poľskej zjednotenej robotníckej strany Stanislaw Kania, predseda Rady ministrov Józef Pińkowski, minister národnej obrany arm.gen. Wojciech Jaruzelski a minister vnútra div. gen. Miroslaw Milewski; Bulharsko prvý tajomník ÚV Bulharskej komunistickej strany – predseda štátnej rady Todor Živkov a predseda Rady ministrov Stanko Todorov; ČSSR generálny tajomník ÚV KSČ a prezident Gustáv Husák a predseda vlády Lubomír Štrougal; Maďarsko prvý tajomník ÚV Maďarskej socialistickej robotníckej strany János Kádár; NDR generálny tajomník ÚV Zjednotenej socialistickej strany Nemecka a predseda Štátnej rady Erich Honecker, predseda Rady ministrov Willi Stoph, minister národnej obrany arm. gen. Heinz Hoffmann a minister štátnej bezpečnosti arm. gen. Erich Mielke; Rumunsko generálny tajomník Rumunskej komunistickej strany a prezident Nicolae Ceausescu a predseda vlády Ilie Verdet; ZSSR generálny tajomník ÚV Komunistickej strany Sovietskeho zväzu a predseda prezídia Najvyššieho Sovietskeho Leonid I. Brežnev, predseda Rady ministrov Nikolaj A. Tichonov, minister zahraničných vecí Andrej A. Gromyko, minister obrany maršal Sovietskeho zväzu Dmitrij F. Ustinov a predseda Výboru štátnej bezpečnosti (t. j. KGB) arm. gen. Jurij V. Andropov. Zúčastnení (okrem Rumunov) dali poľskej delegácii najavo hlboké znepokojenie nad prebiehajúcimi udalosťami v Poľsku, ktoré mohli vyvolať v socialistickej táboře *řetězovou reakci s osudnými důsledky*. Podľa Brežneva *Bratrské socialistické státy nedovolí, aby PLR byla vytržena ze socialistického společenství [...] Nynější události se hluboce dotýkají bezpečnosti socialistických zemí [...] situace v Polsku a ohrožení socialismu, k němuž zde dochází, není jen otázkou Polska. Je naší společnou záležitostí. Nezapomínáme, že na polské půdě v boji proti fašismu a za osvobození Polska položilo své životy 600 tisíc sovětských vojáků. Krev sovětských a polských bojovníků se spojila v jednom potoce osvobozenického boje. Nepřátele socialismu ať v Polsku, nebo za jeho hranicemi musí vědět, že socialističtí přátelé a spojenci Polsko z rukou nepustí. I keď všecí Poliakov nabádali na rázne vysporiadanie sa s „kontrarevolúciou“ pomocou administratívnych, prípadne násilných prostriedků, nik zo zúčastnených nebol pre inváziu, k akej Spojenci pristúpili v roku 1968. Priam prorocké boli slová Ceausesca: *Nelze ztrácat ze zřetele, co by znamenala možnost zásahu zvenku pro socialismus vůbec [...] Proto musíme poskytnout polským soudruhům veškerou podporu, aby vyřešili situaci vlastními silami, prostředky, které oni sami budou považovat za nejvhodnější*. APS, f. PsP ČR - I. volební období, k. 195, i.č. 1384, *Záznam ze setkání vedoucích stranických a státních představitelů členských států Varšavské smlouvy*, 11. 12. 1980.*

hlavného úsilia, objektov určených na ničenie (obsadenie), a spôsobov používania zbraní, síl a prostriedkov. Neboli vydané pokyny na zladenie bojového úsilia všetkých druhov vojsk a prostriedkov podľa ich úlohy, času a miesta. Chýbali údaje o šírke/hĺbke bojových úloh zväzkov, čase na organizáciu bojovej činnosti, rýchlosti presunu a o tempe útoku. Absentovali i opatrenia na zaistenie prieskumu, bojovej činnosti pred napadnutím a prieskumom, žienijné a chemické zabezpečenie, maskovanie, rádioelektronický boj, hydrometeorologické, poveternostné, topograficko-geodetické a tylové zabezpečenie. Je tu taktiež účasť predstaviteľov PĽA na všetkých etapách plánovania (hoci bezprostrednú prípravu na samotné cvičenie nakoniec nerealizovali), ako aj ohlásenie cvičenia v zhode s pravidlami Záverečného aktu Helsinskej konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe (i keď lehota 21 dní nebola striktné dodržaná). Okrem toho riešenie krízy vlastnými silami preferovalo poľské politické vedenie i radikálne zmýšľajúca časť poľskej generality, čo víťala koniec-koncov aj rozhodujúca časť sovietskej „verchušky“. Nepriamo na to poukazuje aj samotný fakt, že k vyhláseniu výnimočného stavu v Poľsku nakoniec došlo až v decembri 1981, keď bol dostatok času na silové riešenie.

Je nutné mať na pamäti i to, že i keď niektoré neštandardné aspekty spojeneckého cvičenia umožnili špekulovať o jeho skutočnom účele, oficiálny plán decembrových manévrov plne korešpondoval s inými cvičeniami Varšavskej zmluvy. Manévry samotné treba vnímať v kontexte vtedajšej medzinárodnej situácie, charakteristickej krachom politiky détente a návratom konfrontácie medzi Východom a Západom, ktoré sprevádzalo zvyšovanie vojenských rozpočtov i nárast vojenských cvičení na hranici NATO a Varšavskej zmluvy v Európe.⁷² Pri zhodnotení zámerov cvičenia je taktiež nutné zohľadniť to, že „poľská kríza“ vypukla vo chvíli, keď možnosti Sovietskeho zväzu boli limitované. V tejto súvislosti teda najviac rezonuje otázka, nakoľko boli plány invázie reálne a možné. V kontexte hrozacej novej eskalácie studenej vojny mal Kremľ v prvom rade enormný záujem zabrániť novým pretekom v zbrojení, zjavným už z jeho úsilia v odzbrojovacom procese. Prekvapivo realistický postoj vychádzal z reálnej situácie, konkrétne z hĺbky krízy, alarmujúcej hospodárskej situácie a stále väčšej závislosti od Západu. Prípadná vojenská akcia v PĽR by priniesla podstané rozšírenie hospodárskych sankcií uvalených na Moskvu po invázii do Afganistanu rok predtým.⁷³ Boli tu i nečakané následky tejto intervencie, kde vypukla regulárna partizánska vojna a bolo zrejme, že jej eliminácia si (pri bohatom sponzoringu zo strany USA) vyžiada dlhodobé riešenie a značné finančné prostriedky. Rozhodne bez významu nebola ani skúsenosť s politickým neúspechom invázie do ČSSR a naopak úspech politiky „normalizácie“.⁷⁴ Postoj ZSSR voči udalostiam v Poľsku bol teda od začiatku jasný a jeho princípom bolo zdržať sa rozhodných krokov a sústrediť tlak na vedenie Poľska (ktorý bol prítomný aj počas nasledujúceho roka a predovšetkým počas cvičenia *Sojuz '81*), aby samo pristúpilo k silovému vysporiadaniu sa s „kontrarevolúciou“ – i keď predovšetkým v úvodnej fáze „poľskej krízy“ otázka intervencie v politických kuloároch bezosporu rezonovala.⁷⁵

⁷² BÍLÝ, „Bratská pomoc“, ref. 2, s. 161–163.

⁷³ DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria 1964 – 1991*. Praha : Karolinum, 1998, s. 294–295, ISBN 80-7184-672-4.

⁷⁴ KAMIŃSKI, Łukasz. „O vstupu vojsk nemůže být řeč“. *Sovětská vláda a krize v Polsku v letech 1980 – 1981*. In *Securitas Imperii*, roč. XX, 1/2012, s. 39–43. ISSN 1804-1612.

⁷⁵ Spojenecké cvičenie *Sojuz '81* (uskutočnené v období 16. marca až 7. apríla 1981) bolo podobnou nátlakovou akciou ako *Sojuz '80*.

Príloha č. 1

Organizačné zloženie nasadených vojsk ČSĽA počas Akcie KRKONOŠE*

1. tanková divízia	Slaný	
<i>Čestný názov: Kijevská, Bielocerkevská, Dukliansko-Prešovská, Popradská tanková divízia Klementa Gottwalda</i>		
1. tankový pluk	Strašice	
2. tankový pluk	Rakovník	
3. motostrelecký pluk	Louny	
74. motostrelecký pluk (20. msd)	Karlovy Vary	
1. delostrelecký pluk	Terezín	
5. protiletadlový pluk	Žatec	
1. prieskumný prápor	Podbořany	
2. spojovací prápor	Slaný	
3. ženijný prápor	Terezín	
5. zdravotnícky prápor	Terezín	
5. automobilový prápor	Postoloprty	
5. prápor chemickej ochrany	Slaný	
1. raketometný oddiel	Terezín	
1. samostatný raketometný oddiel	Terezín	(operačná skupina)
1. prápor opráv techniky	Žatec	
1. veliteľská batéria	Slaný	
9. tanková divízia	Tábor	
<i>Čestný názov: Opavská, Pražská tanková divízia Jana Žižku z Trocnova</i>		
14. tankový pluk	Písek	
17. tankový pluk	Týn nad Vltavou	
79. motostrelecký pluk	Benešov	
11. motostrelecký pluk (2. msd)	Klatovy	
362. delostrelecký pluk	Lešany	
9. protiletadlový pluk	Lešany	
9. prieskumný prápor	Vimperk	
9. spojovací prápor	Tábor	
8. ženijný prápor	Týn nad Vltavou	
4. zdravotnícky prápor	Písek	
54. automobilový prápor	Písek	
4. prápor chemickej ochrany	Vráž	
9. raketometný oddiel	Benešov	
9. samostatný raketometný oddiel	Jistebnice	(operačná skupina)
9. prápor opráv techniky	Tábor	
9. veliteľská batéria	Jistebnice	

* Ide len o približný prehľad, keďže žiadne údaje z hľadiska organizačného zloženia nasadených vojsk ČSĽA počas Akcie KRKONOŠE nie sú k dispozícii. Jediné prináša A. Kříž, sú však poznamenané mnohými nepresnosťami a viaceré nie je možné potvrdiť ani vyvrátiť. Kříž, Antonín: Krkonoše 80, s. 33-34. Je preukázateľné, že z každej tankovej divízie bol vyčlenený 1 tankový pluk – konkrétne z 1. tankovej divízie 21. tankový pluk (Žatec) a z 9. tankovej divízie 18. tankový pluk (Tábor). Miesto nich boli do nich začlenené motostrelecké pluky iných zväzkov, do 1. tankovej divízie 74. motostrelecký pluk 20. motostreleckej divízie a do 9. tankovej divízie 11. motostrelecký pluk 2. motostreleckej divízie. Kříž ale uvádza, že spoločne s nimi bol do každej extra zaradený aj 1 motostrelecký prápor, do 1. tankovej divízie 1. motostrelecký prápor 65. motostreleckého pluku 20. motostreleckej divízie a do 9. tankovej divízie 1. motostrelecký prápor 62. motostreleckého pluku 15. motostreleckej divízie. Jeho prehľad neuvádza v rámci útvarov a jednotiek oboch nasadených divízií ani práporov opráv techniky a veliteľské batérie, v rámci 1. tankovej divízie ani 1. samostatný raketometný oddiel a 1. delostrelecký pluk. Minimálne v prípade práporov opráv techniky (ktoré mali na starosti technické zabezpečenie vyvedených vojsk) sa to javí nepravdepodobné. K dispozícii je taktiež Rozkaz ministra národnej obrany z 5. decembra 1980, ktorý síce prehľad o zložení zväzkov neuvádza, napriek tomu je konkrétny. Podľa neho mali mať vyčlenené zväzky 2 tankové a 2 motostrelecké pluky, divízne útvary a jednotky v plnom rozsahu + operačnú skupinu samostatného delostreleckého oddielu. To síce samo osebe neznamená, že zväzky museli byť v kompletnom zložení, neuvádza však žiaden iný konkrétny údaj podobný tomu, aby 1. tanková divízia nechala v posádke organizačné prvky určené pre vytvorenie mobilizovanej 16. tankovej divízie (čo sa týkalo 16. samostatného raketometného oddielu).

Príloha č. 2

Personálne obsadenie vybraných armádnych postov v rámci FMNO a GŠ počas Akcie KRKONOŠE**

minister národnej obrany <i>GENERÁLNY ŠTÁB</i> náčelník GŠ – 1. zástupca ministra národnej obrany 1. zástupca NGŠ zástupca NGŠ ďalší zástupcovia náčelníka GŠ: náčelník Operačnej správy náčelník Operačného odd. náčelník Spravodajskej správy náčelník Organizačnej a mobilizačnej správy náčelník ústredného plánovania	arm.gen. Martin DZÚR genplk. Miloslav BLAHNÍK genpor. Jozef TUROŠÍK genpor. Jiří NEČAS genmjr. Vasil PAVLIČ plk. Zdeněk KAŠÍČKA genpor. Josef BROŽ genpor. Jaroslav KLOUDA genpor. Vojtěch SROVNAL
náčelník spojovacieho vojska náčelník ochrany utajovaných skutočností náčelník topografickej služby náčelník rádioelektronického boja	genpor. Ladislav STACH plk. Emil Čevela plk. Ladislav KEBÍSEK plk. Ján PAPRČKA
<i>SPRÁVY DRUHOV VOJSK FMNO</i> náčelník Správy bojovej prípravy – zástupca ministra náčelník raketového vojska a delostrelectva náčelník tankovej a automobilovej služby náčelník ženijného vojska náčelník chemického vojska veliteľ protivzdušnej obrany veliteľ letectva – zástupca ministra národnej obrany veliteľ protivzdušnej obrany štátu	genpor. Miloslav ZÍKA genpor. Miroslav PELOUŠEK genmjr. Zdeněk JAŠEK genmjr. Jiří BRYCHTA genmjr. Ján FRANKO genpor. Karol SENEŠÍ genpor. Jozef REMEK genpor. Michal PRELEC
<i>SAMOSTATNÉ ZLOŽKY FMNO</i> náčelník Kádrovej správy náčelník výzbrojnej služby	genpor. Pavol PAPAČ genmjr. Rudolf TVAROŠKA
<i>HLAVNÁ POLITICKÁ SPRÁVA ČSĽA</i> náčelník Hlavnej politickej správy náčelník Stranícko-organizačnej správy náčelník Ideologickej správy	genplk. Antonín BRABEC genmjr. Cyril RABUŠIC genmjr. Jaroslav KLÍCHA
<i>HLAVNÉ TYLO ČSĽA</i> náčelník Hlavného tyla náčelník proviantnej služby náčelník výstrojnej služby náčelník vojenskej dopravy náčelník služby pohonných hmôt a mazív náčelník zdravotníckej služby	genpor. Ján LUX genmjr. Pavol RÍŠA plk. František ROUBAL plk. František BEČVÁŘ genmjr. Zdeněk HORÁK genmjr. Bohumil INDRA
<i>ZLOŽKY MIMO REZORT FMNO</i> náčelník Hlavnej správy vojenskej kontrarozviedky hlavný vojenský prokurátor	genmjr. Cyril-Method OHRABLO genmjr. Ján KOLLÁR

** Prehľad uvádza vybrané armádne posty centrálnych orgánov vojenskej správy, hoci nie všetky z uvádzaných zložiek sa podieľali na zabezpečovaní Akcie KRKONOŠE. Pri absencii relevantných archívnych prameňov ale nie je možné okruh zainteresovaných zložiek 100 % zrekonštruovať. Osoby, priezviska ktorých sú uvádzané veľkými písmenami, boli v priebehu činnnej služby v ČSĽA menované do vojenskej hodnosti čs. generála. Uvádzané hodnosti označujú skutočné hodnosti, v ktorých zmienené osoby v tomto období reálne zastávali konkrétne funkcie (bez ohľadu na to, k akým sa nakoniec dopracovali neskôr). Osoby zvýraznené tučným písmom sú slovenskej národnosti.

Príloha č. 3

Personálne obsadenie vybraných armádnych postov v rámci veliteľstva ZVO počas Akcie KRKONOŠE

Veliteľstvo a štáb Západného vojenského okruhu („riaditeľstvo cvičenia“):	
veliteľ	genplk. František VESELÝ
náčelník štábu – 1. zástupca veliteľa	genpor. Milán VÁCLAVÍK
zástupca veliteľa	genmjr. Emil LÍŠKA
zástupcovia náčelníka štábu	
náčelník Operačnej správy	plk. Ján MARTINSKÝ
náčelník Spravodajskej správy	plk. Ján KOZOJED (poverený)
náčelník Organizačnej a mobilizačnej správy	plk. Miroslav Svoboda
náčelník spojovacieho vojska	plk. Jan VINTR
náčelník ochrany utajovaných skutočností	plk. Antonín Pospěch
náčelník topografickej služby	pplk. Josef Širůček
náčelník rádioelektronického boja	pplk. Ladislav Polák
náčelník bojovej prípravy – zástupca veliteľa	genmjr. Jaroslav GOTTWALD
náčelník raketového vojska a delostrelectva	genmjr. Leopold ROULE
náčelník tankovej a automobilovej služby	plk. Antonín Novotný
náčelník ženijného vojska	plk. Lubomír TUMA
náčelník chemického vojska	plk. Miroslav BUDSKÝ
veliteľ protivzdušnej obrany	plk. Ladislav TOMEČEK
náčelník Kádrovej správy	plk. Jan Tyl
náčelník výzbrojnej služby	plk. Miloš OSTÁDAL
náčelník Politickej správy – zástupca veliteľa	genmjr. Július HAŠANA
náčelník Stranícko-organizačného odd.	plk. Oskar MAREK
náčelník Ideologického odd.	plk. Vlastimil KOPEČEK
náčelník tyla – zástupca veliteľa	genmjr. Miroslav REMEŠ
náčelník proviantnej služby	plk. Oldřich PYTLÍK
náčelník výstrojnej služby	plk. Jaroslav Špírek
náčelník služby pohonných hmôt a mazív	plk. Karel Brychta
náčelník zdravotníckej služby	plk. Bohumil Mík
náčelník Správy vojenskej kontrarozvedky	plk. Vladimír Navrátil

Príloha č. 4

Personálne obsadenie vybraných armádnych postov v rámci nasadených vojsk počas Akcie KRKONOŠE

1. tanková divízia:

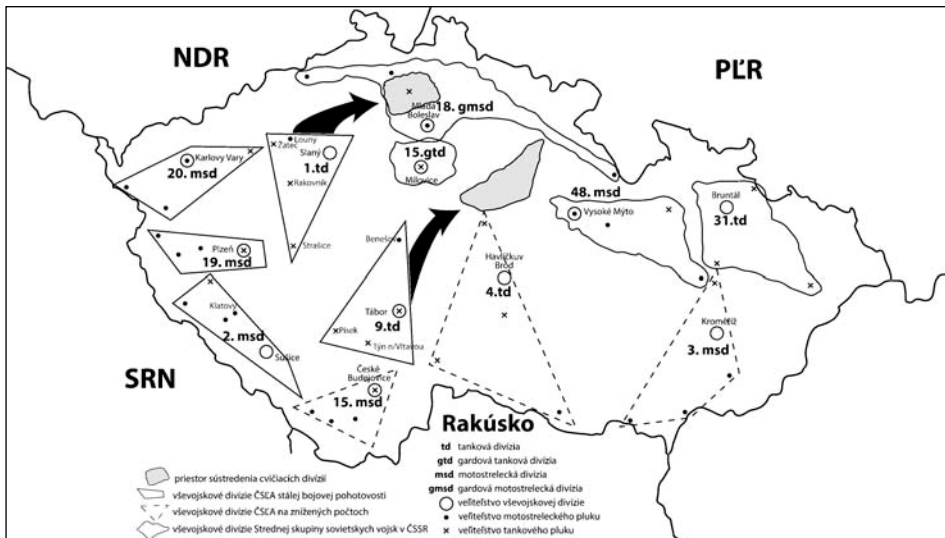
veliteľ	plk. Josef VINCENC
náčelník štábu – 1. zástupca veliteľa	pplk. Václav GROHMAN
zástupca veliteľa pre bojovú prípravu	mjr. Jaroslav KINDL
zástupca veliteľa pre veci politické – náčelník PO	mjr. Jaroslav Šerák
velitelia podriadených útvarov a útvarov prepodriadených z iných zväzkov zúč. sa cvičenia:	
veliteľ 1. tankového pluku	mjr. Miroslav Korman
veliteľ 2. tankového pluku	mjr. Jiří ŠRÁMEK
veliteľ 3. motostreleckého pluku	mjr. Miroslav MATĚJKA
veliteľ 74. motostreleckého pluku (20. msd)	mjr. Jaroslav Urban
veliteľ 1. delostreleckého pluku	mjr. Jan Šťastný
veliteľ 5. protiletadlového pluku	plk. Karel Šarboch

9. tanková divízia:

veliteľ	plk. Josef KYLAR
náčelník štábu – 1. zástupca veliteľa	pplk. Václav Brožovský
zástupca veliteľa pre bojovú prípravu	plk. Milan Švrček
zástupca veliteľa pre veci politické – náčelník PO	mjr. Jiří Husák
velitelia podriadených útvarov a útvarov prepodriadených z iných zväzkov účastnících sa cvičenia:	
veliteľ 14. tankového pluku	mjr. František Náhončík
veliteľ 17. tankového pluku	mjr. František Kyncl
veliteľ 79. motostreleckého pluku	mjr. Drahomír Janka
veliteľ 11. motostreleckého pluku (2. msd)	mjr. Jozef Žerebák
veliteľ 362. delostreleckého pluku	mjr. František Konečný
veliteľ 9. protiletadlového pluku	mjr. Karel Tichý

Príloha č. 5

Mapa dislokácie vševojskových zväzkov Západného vojenského okruhu počas Akcie KRKONOŠE***

*** Mapa uvádza len vševojskové zväzky a útvary Západného vojenského okruhu, keďže Východný vojenský okruh mal tylový a výcvikový charakter a existovali tu len divízie na znížených počtoch, rámcové a výcvikové. Divízie stálej bojovej pohotovosti (t.j. na plných počtoch) pôsobili len v rámci 1. armády ZVO, v rámci 4. armády ZVO (okrem 9. tankovej divízie) len divízie na znížených počtoch. V rámci teritoriálnej pôsobnosti ZVO boli zo vševojskových zväzkov Strednej skupiny sovietskych vojsk v ČSSR na území Čiech a Moravy dislokované 4.